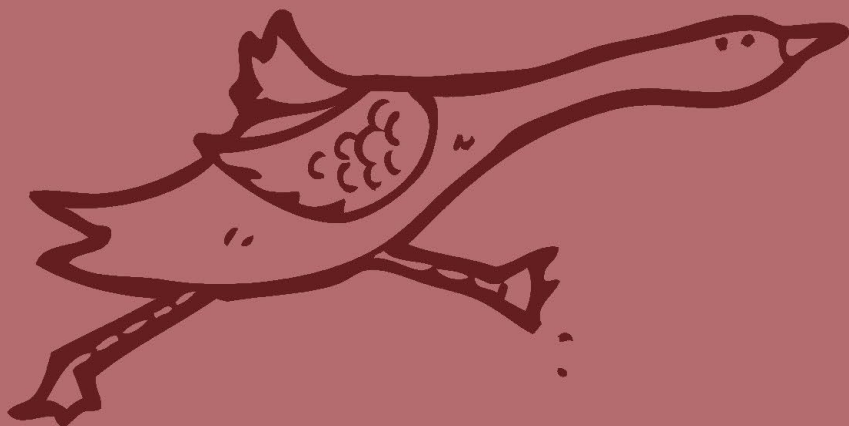

HUSA NA PROVÁZKU

Jiří Mahen

Hledáte místo, kde...

... můžete celý den studovat nebo pracovat?

... seženete knížku pro zábavu, do školy, k poučení?

... stahujete e-knihy, posloucháte hudbu, tisknete 3D?

... osobně potkáte české i světové autory?

... můžete zajít na koncert, filmy artové i 3D?

Právě jste ho našli!

Městská knihovna v Praze

43 poboček, **3** pojízdné knihovny, **4 000** akcí ročně,
2 000 000 dokumentů, **60** Kč za registraci

www.mlp.cz

knihovna@mlp.cz

www.e-knihovna.cz

www.facebook.com/knihovna

Husa na provázku
Šest filmových libret

Jiří Mahen

Znění tohoto textu vychází z díla [Husa na provázku](#) tak, jak bylo vydáno nakladatelstvím Orbis v Praze v roce 1959. Pro potřeby vydání Městské knihovny v Praze byl text redakčně zpracován.

Text díla (Jiří Mahen: Husa na provázku), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), není vázán autorskými právy.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uved'te autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 25. 2. 2022.

OBSAH

To	7
Klaun Čokoláda	11
I. Na rozcestí	13
II. Nepodařený experiment	16
III. Tajná republika	18
IV. Z kriminálu do kriminálu	20
V. Začátek světové revoluce	23
Válečná loď „Bellerophon“	27
Hlavní osoby	28
I. Ráno	28
II. Poledne	36
III. Večer	44
IV. Noc	49
Muž, který sedí, a přece jde čili Poklad krále Kadma	51
Trosečníci v manéži	69
Osoby	70
Rekvizity	70
Pět největších nutností na světě – kromě ženy!	74
Diderotovci čili „Ale ano!“	88
I	90
II	91
III	93
IV	96
V	97
VI	99
VII	101
VIII	102
IX	104
X	106
XI	108
XII	111

Král David mezi psy a kočkami	113
*	114
* *	115
* * *	116
* * * *	118
* * * * *	119
* * * * * *	121

To

bylo tenkrát, kdy jsme podnikli odvážnou vědeckou výpravu k rybníkům u Lednice, abychom zjistili, hnízdí-li tam jistá cizokrajná kachna, a kdy jsme potkali docela obyčejnou husu, krásnou, velkou bílou husu, která si na provaze vedla za sebou člověka – ještě dnes vidím a slyším jasně náš smích a údiv, vystřelený do kraje! Kdyby si ta husa byla vedla za sebou nějakého čtyřletého kloučka, bylo všechno v pořádku. Tenkrát šla však na procházku s člověkem, kterému bylo jistě už přes 40 let a který nebyl slep. Snad šlo o nějaké záhadné připoutání duší. Překolébala se husa kolem nás, přešel i mlčenlivý člověk mimo nás (husa poloviční oklikou, člověk rovně) a jenom vzpomínka zbyla. Vzpomínka na komický provázek, o němž zpívá stará studentská písnička:

Ty jsi ten pevný pás,
jenž všechny pojí nás...!

Zejména v umění.

Několik mladých lidí založilo si nedávno divadelní sdružení, které jezdilo po vlastech, pronásledováno kdejakým divadelním ředitelem a kdejakým ochotnickým spolkem, a hrálo obecnstvu moderní věci jako půl století staré Ibseny, předvčerejší Čechovy, non plus ultra moderní Jesenskou atd. Poněvadž vykonávali svoje poslání jaksi *sub auspiciis*, vevalili se jednoho dne do světnice a byli jako vždy připraveni na nejhorší.

- Vede se nám mizerně, obecnstvo často ani nerozumí, dřeme se, namáháme se, všecko zbytečně!
- Jsme na špatné cestě!
- Není v tom žádného programu ani logiky!

Tím ťali do živého. Neboť den předtím sama hlava republiky mluvila v novinách o svém návratu z Ameriky do Evropy a zaznamenala si pečlivě myšlenku, že v celém tom zápase válečném bylo vlastně hrozně málo logiky a že mnoho myšlenek je tu dneska a bylo tu včera jenom jako pouhé *vaticinatio ex eventu*. I nezbylo než poučiti nespokojené pracovníky *in partibus infidelium* touto zmatenou řečí:

Dámy a pánové! Odvoláváje se asi na dvacet moderních autorů, které jsem v poslední době přečtl aspoň zpolovice, jakož i na několik nedokončených ročníků všelijakých revuí, z nichž mně zbyla jenom některá čísla, dovoluji si obrátiti vaši vzácnou pozornost na fakt, který už pomalu není faktem, který jste si mohli uvědomiti už dávno a který vyjádřím otázkou: Jaký je rozdíl mezi včerejší kočující společností, která vám dělala operetou konkurenci, a vámi? Ten, že opereta táhla jako „udělané“ divadlo, kde hrály housle, řinčel buben a smály se strakaté kulisy do reje našminkovaných slečinek, zatímco u vás chtělo to všechno vyhráti slovo. Jaký je rozdíl mezi vámi a tím divadlem, které po vás jedině může přijíti?

– Ale vždyť my jsme pro „tvůřivé“ divadlo všichni – vykřikli – ale jak do toho? Vždyť nám nebudou nikde rozumět teprve!

Divadlo, které by se odpoutávalo od logiky a výstavby a stavělo denně nějak jinak! Divadlo, které by místo textů dostávalo jenom náčrtek libreta? Přivedl jsem je rázem až k nejhoršímu a prohlásil klidně, že jsem viděl, nikoliv v snách, mrtvolu divadla, jak je dneska podporuje i stát. Člověk už někdy nevěří než v divadlo klasické...

Myslel jsem, že budou zděšení a oni potutelně přikývli hlavou. I bylo mi jich nějak líto, a abych je přivedl do pravé míry, pronesl jsem ještě tuto delší řeč na rozloučenou:

Zdá se, velectění přátelé, že nejste obeznámení se vznešenými ideami pana Jakuba Rybičky z kteréśi francouzské publikace, jejíž jméno jsem ztratil z paměti. Porozumíme si za okamžik, seznámíme-li se s nimi, neboť jsem si je náhodou opsal kdysi na kus papíru. Ten pán psal o kinematografu. („To jsme čekali!“) Naší syntetické

epoše odpovídá prý plastické a psychologické kino lépe než literární nebo filosofické divadlo a jde prý hlavně o to, jak zachytit tyhle konstruktivní vlny nového umění. Základním úsilím dnešní generace mělo prý by být prozkoumání nové oblasti neznámých duševních sil, a jako literáti pracují pomocí spontánní asociace idejí a obrazů, poeti tvoří polyplánní synoptism a malíři rozšiřují plastickou doménu daleko za objektivní reprezentaci – („a jako dnešní rádio pomáhá vytvořit úplně novou, absolutní akustiku“) – zcela správně, mladý příteli, tak jde prý dneska v kinematografii o určitý nepovědomý psychismus, který zničí čtverec času, prostoru, příčiny, následnosti, juxtapozic, totožnosti a jiných prapodivných věcí na tom světě – a o tom měli by všichni umělci velmi vážně uvažovat. Žádná analýza a žádná zbytečná deskripce, žádná statika! A subjektivní myšlenka ať se vyvíjí prostě bez cenzury řeči!

– Pan Jakub Rybička má pravdu – řekl vůdce skupiny – ale dorazte nás laskavě ještě několika svými slovy! Odjíždíme zítra do smutného města, kde chtěli na nás Noru jako zahajovací představení.

– Ach, dámy a pánové, život je prapodivná historie, a abych se vám přiznal, rozumím jeho hře čím dále tím méně. Tráva, která vyrůstá na hrobech těch, kdož zemřeli před měsícem, je celé vojsko, plné korouhví a kopí k největšímu boji, a je také posledním příkazem nějaké praničerné „introspektivní analýzy“, který je jasný kozímu žaludku, ale nikoliv člověku. Šlo by jenom o to, jak se dostat tomuto novému světu na kloub. Snad by to mohl být zase prapor svaté fantazie, který by vedl přes překážky k vítězství, neboť vím, že to nebude jenom kino, které nám to pomůže vyhrát, nýbrž kino a divadlo, divadlo a cirkus, cirkus a kino, libreta hotová i nehotová, nápady v básních i v próze, megafony a světla, divák vytažený na jeviště a donucený hrát s námi, amfiteátr, kde se uprostřed vynořují a mizí lidé. Pokusím se napsat knížku – („Zase knížka! Což to nejde bez knih?“) – která by nějak o tom všem hovořila...

A mladí lidé odjeli hrát Noru.

Vzal jsem staré libreto o hodném klaunu Čokoládě a začal jsem kolem něho řadit nové nápady, neboť „neteleologický“ film, jak jsem kdysi o něm snil, film, který by nikdy nepracoval a nehnal se za žádnou cenu za zvláštním obsahem, přestal být pro mne předmětem, kterým je se možno bavit delší okamžik. A pak slyšel jsem z něho příliš šustot Chaplinových střevíců, které staly se mi v poslední době dosti nezábavnými, neboť měl jsem kdysi v rukou libreto Deburauova, která nedala mi viděti mnoho zázraků u mnohých filmů amerických. Moderní film není často než utajená krása starých pantomim, jenomže ovšem ti staří uměli toho chvílemi daleko více než dnešní hvězdy. Braní míry u krejčího trvá např. u Fairbankse okamžik, zatímco ve starých pantomimách byla z toho švanda na deset minut.

Druhý film, uveřejněný v této knížce, je pokusem o zmíněné už konstruktivní vlny. Neteleologičnosti je i v něm více než dosti, ale děj byl schválně hodně rozvolněn, aby se vyzkoušela nosnost konstrukce „ze vzduchu“.

Třetí film je pokus o Courtelina ve filmu, částečný návrat k divadlu. Čtvrtý film je vlastně manéž na jevišti a mohl by to být, kdyby se to cvičilo pro určitý večer např. někde v kriminále, pěkný začátek dobré veselohry o dvou nešťastných klaunech, kteří najednou vyhrají milión. Přidána zmatená lyrika megafonu. Snad je tady kousek tvořivého divadla, do něhož by se ovšem nepřijímali herci, kteří by nedovedli např. kdykoliv sehráti v deseti minutách jakoukoliv veselou nebo smutnou scénu z osobního vlaku nebo z rychlíku. Pátý film je pokusem o filmovou povídku, řada schválně nesmyslných náhod, které dobře dopadnou. Šestý film chtěl by ukázat, jaké bohaté možnosti jsou ve filmu pro děti o dětech.

Vzal člověk husu i uvázal ji na provaz. Vykročila husa a vzala člověka na procházku: Pojd'!

Květen 1925

J. M.

KLAUN ČOKOLÁDA

*Právo scénické výpravy od r. 1932: Neteologický film – ústředna –
Ženeva, ul. B. Beneše 76*

*Ne faisons jamais ce que
les spécialistes peuvent faire mieux.
Cherchons notre spécialité.*¹

MODERNÍ AUTOR

1 Nedělejme nikdy to, co mohou udělat lépe odborníci. Hledejme svou odbornost. *Pozn. red.*

I. Na rozcestí

Každý člověk prožívá v pravidelných obdobích určité změny duševní, které jsou často okolí nepochopitelné, z nichž však rodí se překvapení pro ostatní vrstevníky a někdy dokonce nejzábavnější extravagance. Nezapomínejme, že právě tyto extravagance jsou velmi důležité pro sociologa i filosofa: je v nich revoluční prvek – dávejte proto dobře pozor na naši historii!

Klauna hraje p. Sebastien Laglenne-Jouvet, který vzkřísil pro tento film nezapomenutelnou kdysi postavu prvního skutečného umělce na poli neteleologického filmu, tvůrce „Kida“!

Pozor – jedeme!

Počkat – několik pravd!

„Majetek je nyní lidu závadou, jako byla vláda. Majetek nebude zrušen, ale jako vláda bude demokratizován. Filosofie soukromo-podnikatelského zisku jakožto sociálního řešení byla dobrou životní a pracovní syntézou ve dnech, kdy civilizace posunovala své hranice o dvacet mil za den napříč americkou pevninou, a každý muž byl sám sobě nejlepší možnou sociální mobilizací. Ale dnes je to opožděné strašidlo, jež nezmizelo, když kohout zakokrhá...“

Henry Demarest Lloyd 1894

„Pozoroval jsem své okolí: Viděl jsem rozedrané děti sbíratí zkažené zeleniny a přinášeti je svým rodičům, aby je uvařili. Viděl jsem děti oděné hadry, jež četníci odváděli do jejich domovských obcí, ježto nemajíce průkazných listin ani rodičů ubožátka žebřala... Viděl jsem roditi se děti, pro něž rodičové neměli ani penny. Viděl jsem děvčátko prohlížeti koš na smetí v naději, že tam najde kousek chleba, jehož už po dva dny nemají doma...“

Anarchista Nicolet 1898

„Ach, přejděme je, přejděme je raději mlčením, tato strašná léta! Lidé byli hrdiny na bojištích. Vraždili sebe i nejuvznešenější ideje, poněvadž sociální fantazie byla ještě úplně nevyvinuta. Byli tu jenom paradoxní duchové, kteří však nemohli vzkřísit opravdovou skutečnost...“

Naše čítanky r. 1949

A ještě několik historických dat:

- 1. 1928 předal americký miliardář Ford svoje závody veřejnosti, aby si je spravovala sama pro sebe, a šel pracovat jako prostý dělník na regulaci ústí Mississippi.*
- 2. 1929 smetla strašná revoluce sociální celý Nový York s povrchu země, Amerika se stala konečně svobodnou.*
- 3. 1930 přestali se konečně i v Československu smát Armádě spásy a začalo se opravdu sociálně pracovat, což se zahájilo vyhozením Sociální péče odevšad, kde se usadila.*
- 4. 1932 založena Ústředna neteleologických filmů. Největší převrat na světě připraven! Žádné romány! Žádné hloupé novely v kinematografické úpravě!*

Jedeme!

Historie našeho hrdiny.

Marius Dunan byl jedno z těch dětí, o nichž psal r. 1898 anarchista Nicolet. – *Obrázek.*

Radostí celkem nezažil na tom světě žádných – *obrázek,*

míval hlad – *obrázek,*

máma ho tloukla – *obrázek,*

musel, aby se najedl, krást – *obrázek,*

a tak byl rád, když ho jednou komedianti ukradli. – *Obrázek.*

Chodil po provaze – *obrázek*,
polykal oheň – *obrázek*,
dělal všechno, aby si něco vydělal (*okradl i principála*),
utíkal od komedianta ke komediantu – *obrázek*,
(vid'te, jak to bylo divné: člověk nikde nebyl doma!),
až konečně stal se klaunem. – *Obrázek. Kostým trochu dle Pierrota*
Deburauoa – holý krk!
Ze začátku se mu to moc líbilo – *obrázek*,
měl také pro svůj originelní zevnějšek i svou hru velké úspěchy –
obrázek,
první jeho velkou láskou byla hned hraběnka – *obrázek*,
prošel vítězně Lyonem, Paříží, Štrasburkem, Berlínem, Kodaní,
Janovem, Římem, Prahou a Moskvou (*což vám všechno ukazovat*
nebudeme),
až konečně zakotvil v Londýně – *obrázek*,
kde slavil tolik triumfů – *obrázek*,
až se to všem zmrzelo – *obrázek*,
a přišel nový, lepší klaun – *obrázek*.
Marius bojoval zoufalý boj, neboť uvykl nějak blahobytu – *obrázek*,
a když viděl, že proti bestii – obecnstvu ničeho nezmůže – *obrázek*,
začal pít, začal nějak cháttrat – *obrázek*.
Toulky po Evropě mu taky na zdraví nepřidaly – *obrázek*,
a tak se stalo, co se stalo: Bez penny – *obrázek*,
nemocnice atd. – *obrázek za obrázkem*.
A Mariovi bylo zatím 40 let – *obrázek*,
a jeho srdci let 150 – *obrázek*.
Když ho vyhodili z nemocnice (bývaly takové doby v Evropě!) a on
prodal všechno vetešníkovi a neměl, do čeho by kous – *obrázek*,
bylo mu zoufale... Byl klaunem, a už jím nebyl! – *Obrázek*.
Poněvadž jeho inteligence cestami po světě i utrpením se neoby-
čejně rozbujela, bylo mu chvílemi, že se na něho sesypala marná
léta všech vyhozených klaunů na světě. – *Obrázek*.

Byl středověkým italským klaunem, nosícím nadarmo podělanou
košili po jevišti,
byl francouzským „bláznem“, kterého vyhodil král za dveře,
byl Hanswurstem, kterého obecenstvo zpolíčkovalo, nadarmo se pit-
vořil, mňoukal a klepal na brány lidského smíchu – *plno obrázků*,
byl hotov se životem a bloudil opuštěným lesíkem nad velkým
městem, které ho už nepotřebovalo – *obrázek*,
jsa přesvědčen, že není ani lásky, ani boha na světě. – *Žádný obrázek*.

II. Nepodařený experiment

Z hladu a zoufalství usnul – *obrázek*,
netuše, že spí nad lomem – *obrázek*,
kde si hrají děti – *obrázek*,
zlé můry týraly ho ve spánku více než celý život – *obrázek*,
ale křik těch dětí dole – *obrázek*,
pracoval nějak proti zlým příznakům v srdci zoufalého klauna –
obrázek
a klaun měl tento sen, který se odehrával ve skutečnosti na onom
světě:
Objevil se u klauna Kristus Pán se dvěma rybáři – *obrázek*
a povídá mu: „Klaune, spíš?“ – *Obrázek*.
Klaun otevřel oči... – *Obrázek*.
Povídá: „Myslil jsem, žes nikdy nebyl na světě...“ – *Obrázek*.
Povídá Kristus Pán: „Mnoho lidí to myslí ještě dnes, ale co tu dě-
láš?“ – *Obrázek*.
„Spal jsem.“
„Však myslím, ještě spíš...“
„Byl jsem nešťasten.“
„Proč?“ – *Obrázek*.
„Protože jsem na světě k ničemu a čert si mne nebere.“ – *Obrázek*.

Kristus Pán se na dlouho zamyslel... Pak povídá: „Klaune, klaune, divně ty zavíráš svůj život! Cožpak ani nevidíš a neslyšíš?“
„Vidím – ale co mám slyšeti?“ – *Obrázek.*
„Děti jsou dole – v lomu...“ – *Obrázek.*
„Děti – hrabou koks a slupky z brambor – to já znám...“ – *Obrázek.*
„Neviděly nikdy nic směšného,“ – povídá Kristus Pán.
„A já mám je snad bavit?“ – povídá mu klaun. – *Obrázek.*
„Však’s býval taky mezi nimi,“ – povídá Kristus Pán. – *Obrázek.*
„To je pravda,“ – povídá klaun, „ale nemyslím, že bych byl býval nějakému klaunu kdož ví jak vděčen, kdyby mně byl dělal kotrmelce!“
„Zkus to!“ – povídá Kristus Pán. – *Obrázek.*
Nepodařený experiment. – *Obrázek.*
„Vidíš, nesmály se – nedovedou se tomuhle smát!“ – *Obrázek.*
„Házely po mně koksem!“
„Musel by být na to kostým! Takhle to není nic!“
Kristus na rozpacích. – *Obrázek.*
Klaun na rozpacích. – *Obrázek.*
Andělé na rozpacích. – *Obrázek.*
Ale klaun nějak usilovně přemýšlí... – *Obrázek.*
„Když jsem byl malý, jako tam ti dole,“ povídá potom, „bývala mou jedinou touhou (kromě chleba) jediná věc...“ – *Obrázek.*
„Pověz ji, klaune!“
„Čokoláda, pane!“ – *Obrázek.*
„A je dost čokolády na světě?“
„Plné krámy.“
„Proč se jí nedostane miliónům dětí?“
„Poněvadž ji sežerou velcí, kteří mají na to prachy.“ – *Obrázky.*
„A ti malí?“
„Mají zřídka penny v ruce.“ – *Obrázek.*
„A je ta čokoláda opravdu vzácnou věcí pro děti?“ – *Obrázek.*
„Kde jsem mohl, ukradl jsem ji.“ – *Obrázek.*

„Nuže, klaune?“ – *Obrázek.*

„Co myslíš? Abych ji kradl pro děti? To povídáš Ty? Ale vždyť máš pravdu: můj život může mít jedině v tom svůj cíl! Pane bože, krádež cílem života! A Ježíš Kristus mně to rozkazuje!“ – *Obrázek.*

„Ano, jdi, klaune Čokoládo – a bůh ti žehnej!“ – *Žádný obrázek.*

III. Tajná republika

A klaun Čokoláda byl zase něčím na světě! – *Obrázek.*

Kradl ve dne – *obrázek,*

kradl v noci – *obrázek.*

Kradl ve velkých krámech – *obrázek,*

kradl i u hokynářů – *obrázek.*

Jednou ho chytli – *obrázek*

a zmalovali – *obrázek –*

zvláště příručí byli naň jako hafani – *obrázek...*

Ale klaun Čokoláda věděl, na čí příkaz jedná, a nebál se – *obrázek.*

Nebyl drzý, byl velice opatrný – *obrázek,*

používal vši chytrosti z mládí – *obrázek –*

nemáte ponětí, jak byli londýnští hokynáři brzo z jeho činnosti janci! – *Obrázek.*

Obviňovali se navzájem – *obrázek,*

zmlátili dokonce i dva nevinné kluky – *obrázek,*

schovávali čokoládu pod sklo – *obrázek,*

ale pak se jim lidé jenom smáli a čokoláda – *obrázek*

musela zase ven – *obrázek.*

Lidé měli dokonce z toho potěšení – *obrázek,*

neboť který táta by káral dítě – *obrázek,*

když jí dobrou věc zadarmo? – *Obrázek.*

A děti? – *Obrázek.*

Všechny o něm věděly a žádné ho nezradilo! – *Obrázek.*

Vyslýchali je učitelé,
policajti,
soudci,
staré baby, úzkostlivé mámy, přestrašené tetičky – *plno obrázků*,
neboť bylo ovšem o krádežích čokolády i v novinách – *obrázek*,
všechno marno! Klaun měl svoje důvěrníky – *obrázek*
a děti z lomu neprozradily teprve nikoho! – *Obrázek*.
Vytvořila se tajná republika kolem klauna – *obrázek*,
dělala klaunovi zeď – *obrázek*,
vymýšlela i ve spaní nové triky pro něho – *obrázek*,
dala mu k dispozici svoje psy proti hafanům hokynářů – *obrázek*,
svůj bystrý sluch proti nebezpečnému žvastání bab – *obrázek*,
svoje úkryty na utajování zásob pro malé a nejmenší – *obrázek*,
svoje adresy kupců, kteří ještě okradeni nebyli – *obrázek*
a hlavně svoji lásku, lásku, v níž plul klaun Čokoláda jako ryba vo-
dou pluje. – *Obrázek*.
Jednou navštívil ho dokonce ve snu jeho velký Přítel z Onoho světa
a dal mu taky adresu! – *Obrázek*.
Bylo to zkrátka něco nevidaného a neslýchaného – i když klauna
chytili – *obrázek*.
Čert ví, kdo ho udal, ale dětská republika mlčela a ze soudu nad
klaunem – *obrázek*
byla jenom zábava.
Povídá soudce: „Poslouchejte, človíčku, nevíte, že majetek je po-
svátý?“ – *Obrázek*.
A človíček povídá: „Poslouchejte, člověče, nevíte, že já jsem klaun
Čokoláda?“ – *Obrázek*.
Povídá soudce: „Človíčku, myslíte, že proto smíte čokoládu krást?“
Povídá človíček: „Vím, co dělám a mám pro to důvod.“ – *Obrázek*.
Povídá soudce: „Človíčku, jaký důvod?“ – *Obrázek z auditoria*.
Povídá klaun: „Tenhle!“ – a postavil se pěkně na hlavu. – *Moc pěkný
obrázek*.

Soudce ovšem nevěděl, že má co dělat s vyslancem, který má Vyšší posláním, a tak poslali pro doktory. – *Obrázek.*

Přišel doktor – *obrázek,*

podíval se – *obrázek*

a řekl – *obrázek:*

„Chronická – funkcionální – porucha – kleptománie – degenerační stav – periodicky se – vracející – periodická mánie – blázen.“ – *Obrázek.*

Pustili klauna. – *Obrázek.*

Všichni čokoládníci dávali naň pozor – *obrázek,*

ale On kradl dále – *obrázek,*

dětská republika pomáhala – *obrázek;*

byl to čestný člověk a měl svůj pevný světový názor o světě, který stojí na hlavě. – *Obrázek.*

Uvidíte, jak to vyhrál! – *Žádný obrázek.*

IV. Z kriminálu do kriminálu

Tři poznámky k našemu neteleologickému filmu:

1. „Mít světový názor je věc velmi nutná. Bez světového názoru, soudím, nemožno dýchat. Ať si jenom nikdo nemyslí, že základem našeho života je něco jiného než právě světový názor! Já povídám, že člověk, žijící bez světového názoru není ani člověkem, ani zvířetem! Neexistuje jako člověk, který se nepřidal k žádné politické straně a nevystoupil z církve!“

F. V. Schuster 1899

2. „Čerta starého! Mít světový názor neznamena přece nic jiného, než jít s jakousi ‚filosofickou módou‘. Že tato móda nemá

vůbec nic společného s otázkami skutečného sociálního života a zejména už pranic s lepším příštím člověčenstvem – na to vezmu jed. Dnešní ‚světový názor‘ dnešních svobodných duchů připadá mi relativně býti daleko větší hloupostí, než bylo za časů Voltairových přesvědčení abbého Plucha, který tvrdil, že moře se pohybuje proto tam a sem, aby lodi mohly vjíždět do přístavů a vyjíždět z nich. A byl to přece už starý Voltaire, který se smál tomuto světovému názoru jako hlouposti, poněvadž občan Pluche nic pořádně nepromyslel. Dejte mi pokoj, lidé povrchní!“

Z deníku bručounova 1905

3. „Světový názor byl jako strašidlo zabit asi r. 1926. Na jeho místo nastoupilo přesvědčení o určitých sociálních nutnostech. Od r. 1930°nastoupilo místo přesvědčení nejprostší vědomí určitých ‚nutností‘. Věc je ještě ve vývoji...“

Naše čítanky

Jak to vyhrál klaun „Čokoláda“?

Neustal ve svém poslání – *obrázek*,
pracoval – *obrázek*.

Věděl, že musí pracovat – *obrázek*,
a proto nepovoloval – *obrázek*.

Ovšem že měnil neustále byt – *obrázek*,
musel měnit i šat – *obrázek*,

ale to mu nedělalo obtíží: znal to a uměl to – *obrázek*.

Chodil mezi lidmi jako žebrák – *obrázek*,

jako žurnalista – *obrázek*,

jako strážník – *obrázek*,

jako strážník kradl a šlo to znamenitě! –

Kradl čokoládu jako námořník – *obrázek*

a jako farář ji rozdával dětem – *obrázek*,

děti z lomu byly jeho ministranty

a celý dětský Londýn se zaň večer modlil – *obrázek*.
Povídá se, že někdy kradl převlečen za šlechtice – *obrázek*,
neboť našli se lidé, kteří mu dali šaty – *obrázek*,
a jeden malíř mu dokonce dělal sluhu – *obrázek!*
Anarchisté s ním sympatizovali – *obrázek*,
socialisté měli z něho švandu – *obrázek*,
měšťákům to konečně bylo jedno – *obrázek*
a jenom soudy byly z toho vrtohlavé – *obrázek* –
neboť klaun byl za 5 let při vši opatrnosti přece jenom chycen 86krát
a nevěděli, co s ním – *obrázek!*
Už se ani před nimi nestavěl na hlavu – *obrázek*,
seděl před soudcem a usmíval se – *obrázek*,
zatímco soudci zuřili na lékaře – *obrázek*,
poněvadž ti pořád klasifikovali klauna Čokoládu jako prostého
blázna – *obrázek*.
A tak soudci klauna jenom trochu přiskřípli, ale museli zase pus-
tit... – *obrázek*.
Pořád čekali, kdy vypoví Mu mozek službu úplně – *obrázek*
a pořád se toho nemohli dočkat! – *Obrázek*.
Byl jeden poslanec – *obrázek*,
a ten naveden jedním soudcem – *obrázek*
chtěl už navrhnout „Lex clown Čokoláda“, tj. aby klauna po nejbližší
krádeži směl soud zavřít na 5 let – *obrázek*,
ale pak si to rozmyslil – *obrázek*,
viděl, že by tím návrhem zdiskreditoval celý sociální řád,
mávl rukou a nechal soudy, aby si všechno vyřídily po svém samy –
obrázek.
Klaun Čokoláda putoval dále
z kriminálu do kriminálu – *obrázek*,
ale to mu nevadilo – *obrázek*.
Vzpomínal si na všechny hodné lidi, kteří kdy v kriminále seděli –
obrázek,

vzpomínal i na všechny lumpy, kteří kdy v kriminále seděli – *obrázek*,
vzpomínal na svoje poslání – *obrázek*,
vzpomínal i na to, že konečně děti budou mít, až vyjde, na čokoládu
větší chuť – *obrázek*,
a tak byl docela spokojen – *obrázek* –
lidé si začali o něm rozumně povídat – *obrázek*,
čokoládníci začali si vybírat to, co jim klaun Čokoláda ukradl na
čokoládě, na jiném zboží – *obrázek*,
a všechno by se bylo rozřešilo nějak prahloupě – *obrázek*,
kdyby se nebylo stalo, co se stalo a co se dozvíte v posledním obraze!

V. Začátek světové revoluce

Už už hrozilo klaunovi nejstrašnější z nebezpečí, že mu postaví
vděčné lidstvo pomník – *obrázek*
s klasickým nápisem: „Nešťastnému klaunu Čokoládě vděčné dítky
z Londýna“ – *obrázek*,
už už div že ho nejmenovali otcem chudých – *obrázek*,
div že mu nevyhrávali pod okny – *obrázek*
a neodvezli ho u vítězoslávě do radnice – *obrázek*,
když tu splašený malíř, který dělal klaunovi kdysi sluhu – *obrázek*,
připadl na „originelní“ nápad – velká pauza – *obrázek*:
začal krást čokoládu taky! – *Obrázek*.
Byla to zbabělá duše, která si řekla: „Když neudělají klaunovi nic,
mně udělají teprve pendrek!“ – *Obrázek*.
„Já mám konečně měkčí srdce než klaun Čokoláda – *obrázek*,
a já nebudu ani krást!
Vezmu si to rovnou!“ – *Obrázek*.
A jeho přítel, silák z boxerských zápasů, povídá: „Du s tebou, a kdo
na tě šmátne, toho rozmlátíme na kaši!“ – *Obrázek*.

Byla z toho strašná mela – *obrázek*,
ulice byla vzhůru – *obrázek*,
všechno se pralo – *obrázek*,
a lidé nadávali: Zatracená Čokoláda! – *Obrázek*.
Děti křičely: „A my ji chceme!“ – *Obrázek*.
„Kde je klaun Čokoláda?“ – *Obrázek*.
„Pust’te dětem klauna!“ – křičeli zase známí rozumní lidé. – *Obrázek*.
„Dejte dětem čokoládu a bude po všem!“
„Zadarmo – ne?“
„A třeba zadarmo – vy vydřiduši!“
„Však nám to přirážíte na jiném zboží!“ – *Plno obrázků*.
„Lidičky, nedejte se!“ – křičel malíř. – *Obrázek*.
„Franto, nedej se!“ volal silák. – *Obrázek*.
A bral to hlava nehlava... – *obrázek*.
Tři ulice daly se do sebe – *obrázek*,
krámy s čokoládou byly rozebrány – *obrázek*,
malíř začal stavět barikády – *obrázek*,
„Franto, nedej se!“ *obrázek*,
přišla do toho policie,
koňská policie,
vojáci, kteří se té čokoládové vojně vesele smáli – *plno obrázků*,
děti křičely, báby naříkaly, noviny se tiskly ve zvláštních vydáních –
obrázky,
hasiči měli pohotovost – *obrázky*,
lordmayor konferoval s klaunem Čokoládou – *obrázek*,
který nezměnil svého názoru na svět – *obrázek*,
povstal bratr proti bratru, syn proti otci – *obrázky*,
až konečně povstal jakýsi člověk a řekl – *obrázek*:
„Navrhuji konferenci rozumných lidí.“ – *Obrázek*.
A nato řekli přívrženci Neplacené a Placené čokolády: „K noze
zbraň!“ – *Obrázky*.
„Popereme se až potom!“ – *Obrázek*.

Sešla se světová „čokoládová“ konference v Reykjavíku na Islandě –
obrázek,
sešli se na ní chytrí lidé
a rokovali – *obrázek...*
A když rozebrali čokoládu ze stanoviska
estetického – *obrázek,*
etického – *obrázek,*
morálního – *obrázek,*
právně filosofického – *obrázek*
a sociologického – *obrázek,*
usnesli se, aby čokoláda byla prohlášena za bonum commune, za
něž se neplatí, a aby čokoládová válka byla zastavena. – *Obrázek.*
Návrh, aby klaun Čokoláda byl jmenován svatým, byl zamítnut
51 proti 48 hlasům, poněvadž klaun Čokoláda si toho nepřál. –
Obrázek.
Věděl dobře, že jeho Poslání teprve začalo.
Byl nešťasten...! – *Obrázek.*
Všechny děti byly přecpány čokoládou! – *Obrázek.*
Lidstvo myslelo, že vyhrálo bůh ví co! Nechtěly čokoládu ani vi-
dět! – *Obrázek.*
A zatím – *velká pauza, pak teprve obrázek:*
Tentokráte bylo to za zahradou – *obrázek.*
Zase tu byly děti z lomu – *obrázek,*
ležely s klaunem za zdí a dívaly se žádostivě na větev ze zahrady –
obrázek,
na níž viselo osm zralých jablek... – *Obrázek.*
„Připadám si jako Adam pod stromem v ráji,“ řekl klaun – *obrázek,*
„mám do toho praštit?“ – *Obrázek.*
„Nechceme čokoládu,“ řekly děti, „chceme všechno, nač máme hlad
a právo!“
„Šmarjá!“ – vykřikl klaun a postavil se zase po dlouhé době vesele
na hlavu... – *Obrázek.*

A vidíte: tenkrát zrovna to bylo, kdy staříček první prezident Spojených států evropských řekl svoje památná slova, jako by unesen duchem, který vidí daleko: „Zase jednou po tisíciletí stojí (sedí) lidstvo pod stromem Poznání dobrého i zlého a musí luštit otázku na život i na smrt – – –“

**VÁLEČNÁ LOĎ
„BELLEROPHON“**

Menší lázně na mořském pobřeží, stranou zcela malý skalnatý výběžek s pěkně upraveným sadem. Lavičky. Na pobřeží několik obchodů a kavárniček. Pod výběžkem menší plocha bílého písku, na níž si hraje moře. Těsně pod výběžkem stará rybářská bouda. Vlastní dějiště: I. Pobřeží. II. Vnitřek boudy.

Hlavní osoby

KRÁSKA

MLADÍK

MUZIKANT Z BIOGRAFU

JEHO ŽENA

BLÁZNIVÝ MALÍŘ

ČLOVĚK, KTERÝ SI VĚČNĚ KROUTÍ CIGARETU

I. Ráno

KRÁSKA: Unikli jsme jim!

MLADÍK: Dalo to práci. Ale nyní rychle pryč!

KRÁSKA: Budou nás hledat!

MLADÍK: Poslal jsem je na opačnou stranu.

KRÁSKA: Budou řídit, nenajdou-li nás.

MLADÍK: Jitro je rozkošné a vy tak svěží –

KRÁSKA: Zase?

MLADÍK: Řekněte, že si někdy porozumíme!

KRÁSKA: Nedožvíte se toho nikdy.

MLADÍK: Jste příliš hrdá!

KRÁSKA: Hrdá až k šílenství.

MLADÍK: Ledová.

KRÁSKA: Kdo vám to řekl?

MLADÍK: Ledová krása.

KRÁSKA: Říkají mně tak?

MLADÍK: Někdy dětinská!

KRÁSKA: Ted'?

MLADÍK: Ted'? Myslel jsem, že konečně přišel okamžik –!

KRÁSKA: Ach, bylo to něco zcela jiného.

MLADÍK: Povězte!

KRÁSKA: Únava ze společnosti.

MLADÍK: Nenávidím ji také velmi často.

KRÁSKA: Zajali nás a myslí, že budeme jejími nadosmrtní.

MLADÍK: A přece jim otročíte.

KRÁSKA: Musím.

MLADÍK: Nemusíte.

KRÁSKA: Je tu bytost, pro niž to dělám: matka.

MLADÍK: Podívejte se na moře, ryby vyskakují...

KRÁSKA: Vědí, proč jsem přišla. Ach, milý příteli, jsem opravdu duševně spálena už vším tím životem a všechno na mně doutná a tlí. Ach, jak jsem mezi nimi naprosto cizí! A přece každý večer musím znovu mezi ně, scházím se s nimi, hraji s nimi krotkou, ničemnou hru (*krátce*): vrhněme se do moře!

MLADÍK: Věděl jsem to. Ale tady?

KRÁSKA: Není tu nikoho. Šílím zrovna po tomto požitku.

MLADÍK: Ale, můj bože –

KRÁSKA: Ach, potřebujete vždycky tolik okolků na vše?

MLADÍK (*skočí z výběžku*): Hle, můžete se svléci v této rybářské boudě.

KRÁSKA (*seskočí*): Rychle!

MLADÍK vyrazí dveře u boudy.

KRÁSKA skočí do boudy a zavře dveře za sebou.

HLASY NA POBŘEŽÍ: Haló! Haló! Haló!

MLADÍK (*vesele*): Slyšíte? Honí nás.

HLAS (*uvnitř*): Snad sem nejdou?

MLADÍK (*zmateně*): Někdo sem opravdu jde!

HLASY NA POBŘEŽÍ (*blíže*): Haló! Haló! Haló?

MLADÍK (*zmateně*): Jdou sem!

KRÁSKA (*otevře dveře, velitelsky*): Nesmí nás uvidět!

Dveře se zavrou. MALÍŘ s ČLOVĚKEM, KTERÝ SI VĚČNĚ KROUTÍ CIGARETU, objeví se nahoře.

MALÍŘ: Holá, haló, haló? Kam utíkali ti blázni po nábřeží?

ČLOVĚK má v ruce krabici s tabákem a marně se namáhá ukrotit si cigaretu. Usedl na lavičku a podřimuje. Je příšerně tlustý.

HLASY NA POBŘEŽÍ (*daleko*): Haló! Haló! Haló?

MALÍŘ: Haló! Haló? Haló!? (*Dívá se na moře.*) Všechny barvy světa! Červená převládá. Jaká červená, profesore? A tamhle je kobalt, aby ho čert vzal! A když se to namaluje, není z toho nic! Všechno je falešné!

ČLOVĚK usíná a jenom palec s ukazováčkem marně se namáhají udržet tabák na papírku.

Schází tomu figura, to' vše. Je to jako ono dobré víno, které jsme dnes šťastně vypili, k němuž však scházely ryby. Proklaté ryby, proč jste nebyly na trhu?

ČLOVĚK na lavici usnul.

Nespěte, pane! Povídám vám, abyste nespal! Ještě se vyspíme všichni dost! A že si dáme zahrát do hrobu, co?

ČLOVĚK pohybuje jenom prsty. MALÍŘ zadívá se po pobřeží.

A podívejme se! Čerstvé stopy v písku! Rybáři už při práci! (*Najednou se zachechtá.*) Ale můj bože, vždyť to je dvojí stopa! (*Cloumá spáčem.*) Vstávej! Něco jsme našli! Haló? Něco, čemu je nutno přijít na kloub!

Vtom se ozve několik ran nad obzorem a v dálce objeví se za mysem, který vidět z přístavní hráze, mohutný trup válečné lodi, která zvolna vyplouvá ze tří čtvrtin do obzoru a spouští kotvy.

MLADÍK (*znepokojen*): Půjdu, zaženu ho. Ale co to?

KRÁSKA: Neodcházejte!

MLADÍK: Slyším rány z děl.

KRÁSKA: Nějaké námořní cvičení...

MALÍŘ (*v nadšení*): Válečná loď! Válečná loď! (*Lomcuje spáčem.*) Což pak ji nevidíš? Vidím šest velkých děl, vidím jich osm – ne, jsou čtyři, válečná loď! Válečná loď, která nikoho neprobudí! Hej hola! Snad ještě „V Ráji“ najdeme jich několik? Hej, haló!

Vstávejte, pane! Je nutno vzbudit celý přístav, nové víno nalít do džbánku, podívat se na moře!

KRÁSKA: Ted'!

MLADÍK: Ale sedí se mi tu s vámi tak roztomile.

KRÁSKA: Nač jste si to sedl?

MLADÍK: Starý rybářský koš. A vidím vás v přítmí tak dobře jako večer při tanci. Moje –!

KRÁSKA: Ticho!

MLADÍK: Odcházejí...

KRÁSKA: Odešli, ale přišli noví.

MLADÍK: Což tu chcete zůstat celý den a vyslechnout celé městečko, nějakou lidskou historii?

MUZIKANT: Pravím ti, že už toho mám dost a že už se mi nechce živořit!

ŽENA: Ale nezapomeň, že čekáme děcko!

MUZIKANT: Vydělky jsou malé.

ŽENA: Uskrovníme se ještě více.

MUZIKANT (*zavzlykne*): Včera, když jsi v kinu zase usnula mně na rameni, zatímco já musel hrát a hrát a lidé se smáli, bylo mně

najednou líto tebe i mne. Mysleli jsme, že si tu přes léto vyděláme aspoň na dluhy, ale nepůjde to. Jsem opravdu unaven. Hrátí denně od šesti do rána a hrátí stále totéž –! Můj bože, vždyť jsem také někam chtěl vyletět a nechtěl nikdy jenom otročit!

ŽENA: Ale děláš to pro mne, pro nás.

MUZIKANT: Dělán to pro ně, pro ty, kteří jsou bez citu a poroučejí. Kinematograf a tančírna. Proč my nejsme bohati? Proč mňe spíš na rameni, zatímco lidé za ohradou se smějí nesmyslům, vrhaným na plátno? Proč musíš na mne čekat i v nejhorší noci, až se panstvo vytančí? Ach, rozčiluje mne to někdy, až se mučím a trápím. A konce nevidím...

ŽENA: Co je to na obzoru?

MUZIKANT: Válečná loď. Chráníme jimi cizí pobřeží pro vyděračský kapitál. Pleníme pod jejich ochranou Čínu a Afriku.

ŽENA: Chtěla bych jet s ní.

MUZIKANT: Neměla bys ani na to, abys na obyčejné lodi přespala na palubě odtud do Alexandrie.

ŽENA: Taková loď dostane se daleko.

MUZIKANT: Ale my nikdy se tam nedostaneme.

ŽENA: Musíme věřit a doufat.

MUZIKANT: Ty vždycky věříš.

ŽENA: Poněvadž tě mám ráda.

MUZIKANT: A já nevěřím. Ne, že bych tě neměl rád, ale – hledme!
Rybáři vyjíždějí na moře!

HLASY NA MOŘI: Paolo ať zůstane s lodčkou u břehu!

JINÝ HLAS: Erminio ať spraví na staré bárce kormidlo!

OPĚT JINÝ HLAS: Zvedneme sítě a naklademe je až ráno!

HLAS NA MOŘI: Paolo, hled' si výdělků! Než se vrátíš, můžeš být
s bárkou dvakrát u lodi a zpět! Doufejme, že bude zvědavých
dost!

HLUK OPILÝCH HLASŮ (*z pobřeží*): Válečná loď! Válečná loď!
Pojďme se na ni podívat! Moderní válečná loď! Vzhůru na
výstupek s lavičkami! Pánové! Paolo a Erminio převázejí!

KRÁSKA: Rychle ven, než přijdou!

MLADÍK: Jsou už nad námi.

KRÁSKA: Odplují k lodi.

MLADÍK: Počkejme okamžik!

KRÁSKA: Neodplouvají.

MLADÍK (*se smíchem*): Pak jsme chyceni!

KRÁSKA: Nesmíme být chyceni.

MLADÍK: Což mohu já za tuto švandu?

KRÁSKA: Ale co to mluví pořád o lodi?

MLADÍK: Slyšme!

JÁSAVÝ HLAS NAHOŘE: Ale můj bože, vždyť to je „Bellerophon“!
Válečná loď „Bellerophon“! Byl jsem na ní čtyři roky. Panečku,
její kapitán tam nerad koho pouští. Ale je to on, je to on,
„Bellerophon“! Čtyři pětaticítky! 28 000 tun! „Bellerophon“!

MUZIKANT: Pojdme!

JEHO ŽENA: Jsem tak unavena, nohy se mi třesou.

II. Poledne

ZNALEC: Jaký pokrok od r. 1859, kdy na vodu spuštěna po prvé
„Gloire“, a dnes! Loď měla výtlaku všeho všudy 5 722 tun
a ujela jen 13 uzlů. Na palubě bylo 36 děl o ráži 16 cm, která
ovšem nedonesla dále než odtud několik kilometrů za předho-
ří. Kdežto dnes máme ráže 38 cm a výtlak na 31 000! Rychlost
24–25 uzlů!

DRUHÝ ZNALEC: „Solferino“ z r. 1860 měl také jenom 13 uzlů.
Teprve u „Jaurrequiberryho“ dotáhli jsme to na 18 a dread-
noughty šly nad 20!

ZNALEC: Vlastní „Dreadnought“ 21, „Orion“ 21, americký „Texas“
21, ale „Queen Elizabeth“ už 25, a „Hood“ dokonce 31!

DRUHÝ ZNALEC: Výtlak 41 000!

ZNALEC: „Texas“ 28 350!

DRUHÝ ZNALEC: „Queen Elizabeth“ 31 000!

ZNALEC: „Dreadnought“ ráže hlavních děl 30!

DRUHÝ ZNALEC: „Orion“ 34!

ZNALEC: „Texas“ 35!

DRUHÝ ZNALEC: „Queen Elizabeth“ 38!

ZNALEC: Ach, a nyní to chtějí dát do starého železa! I tato nádherná loď má být ponořena do moře! Mezinárodní odzbrojení, závaznost protokolů. Amerika má už své odsouzené na smrt: „Arkansas“ a „Floridu“.

DRUHÝ ZNALEC: Japonsko „Kirišimu“, „Nagato“ a „Mutsu“!

ZNALEC: Srdce se člověku svírá zármutkem.

DRUHÝ ZNALEC: A představíme-li si, že moře má pohltit zázraky a divy techniky „Ajaxe“, „Barhamu“ a „Malaye“ –!

ZNALEC: A uvědomíme-li si, že Francie chce potopit dokonce „Voltaire“, „Diderota“, „Barta“ a „Condorceta“ –!

DRUHÝ ZNALEC: Kam spěješ, ó Evropo? Je to sebevražda a šílenství z nerozumu.

HISTORIK: „Bellerophon“. Kdybychom se zeptali všech těch čumilů, nikdo by nevěděl, kdo to byl. Slova stala se značkami. Mýdlo „Herakles“ a loď „Bellerophon“. Syn krále Glauka v Korintu, který přemohl i Chimairu, chrlicí oheň, a zúčastnil se dokonce vzpoury proti bohům.

JEHO ŽÁK: Ale i „Glaukos“ stal se značkou jakéhosi hedvábí.

HISTORIK: Neslýcháno! „Bellerophon“ bojující s Amazonkami – jako viněta na nějakém prášku proti hmyzu!

TURISTA: Hej haló! Bárku sem! Kolik to stojí? Odraz!

NEMOCNÝ ČLOVĚK: Všichni nevidí než ji. Ale je opravdu krásná! Jenomže vzduch je dnes příliš suchý a bude týrat celý den. A hle – tam běží doktor. Kdo se rozstonal? Ejhle, žena, která nebude nikdy mou! Jak je silná a zdravá!

POLITIK: Obranné prostředky se mění, ale válka je věčná! Pěkná loď!

OBČAN: Jenomže my to platíme.

POLITIK: A my nejsme také platícími?

OBČAN: Ale což by se to nedalo jednou spočítat?

POLITIK: Počítáte, když zakládáte nějaký podnik, že ho po roce prodáte třeba celý do starého železa?

OBČAN: Ale stát se nedá prodat do starého železa, a proto by se mělo více počítat!

POLITIK: Milý příteli, jsme rádi, když dostaneme rozpočet pod střechem.

OBČAN: Čili jinými slovy, řekněte to rovnou, že jste jenom kývali tam, kde jiní poroučejí.

POLITIK (žoviálně): Uhodl jste. Říkal jsem už dávno, že patříte mezi nás. Admiralita – toť tajemná věž, z níž se jenom poroučí.

PRODAVAČ NOVIN: Ranní noviny! Ranní noviny! Velká vražda v ulici Rouenské! Pán chce noviny? Nikoliv? Prokletá loď, všichni se dívají jenom na ni! Ranní noviny! Velké vítězství našich koní v Anglii! Prosím! Prosím! Velké vítězství –! Prosím!

ŘIDIČ TRAMVAJE: Musím zase pryč, noční služba.

DRUHÝ ŘIDIČ: Národní slavnost za kopcem?

ŘIDIČ TRAMVAJE: Tam bude zase roz dováděných!

DRUHÝ ŘIDIČ: Vystoupí-li tu námořníci, nebude to o chlup lepší.

SLEČINKA U TELEFONU: Prosím, volejte hlasitěji! 28 – 31 – nikoliv? 28 – 300? Ale vždyť to je nesmysl! Můj bože, jak ráda bych šla na břeh!

OPILEC ZA BÍLÉHO DNE: Bouch a bác! Pištělo to... Tenkrát i Arabi se modlili... bouch a bác! A pak to hořelo – hořelo – hořelo –!

FILOSOF: Válečná loď! A pořád to není vlastně nic jiného než zadní steven, žebra, kýl, prohlubně a všichni staří známí čerti a ďábli. Plachty odpadly.

FILOLOG: Ach, je ovšem určitý rozdíl mezi „navire“ a „bâtiment“.

DRUHÝ: Ale „vessel“ a „vaisseau“ je totéž.

FILOLOG: Zatímco „koráb“ a „ladja“ jsou zase dvě různé věci.

LÉKAŘ: V Dakaru na lodi? Co mně budete vykládat? Všechna hygiena zklame! Zimnice a horečky, horečky a zimnice. Všechn chinin spotřebován nadarmo. Mrzáci vycházejí ještě ze všeho nejlépe, ale ti silní – měl jste je vidět po letech! Ale jak je spanilá, když se tak houpe na vlnách!

BÁSNÍK: Racek krouží nad ní, kolem kýlu hrají si ryby, ale trubka, vedoucí do kotelny, přináší úsečné rozkazy, dělo na čepu se zvolna otáčí, a zatímco zvonek řinčí, jiný elektrický knoflík čeká na dotek, aby zařvala sopka.

REVOLUCIONÁŘ: Chtěl bych být na černomořském loďstvu, když to tam začalo! Velké lodi začínají první a ty malé je potom obyčejně odzbrojí. Poněvadž se nedělá odboj od muže k muži a jde se na všechno s bubnem.

KUPEC: Což, ocel se drží, ale co bude s americkou mědí? Zdá se, že nás jí jednou umlátí všechny!

ŽEBRÁK: Krásná dámo, jeden sou! Pane, který jste dostal růži od své zbožňované, dva sou! A kéž vám nebesa dají přízeň krásnější ženy za tento frank! Ach, zdá se, že dneska bude dobrý lov.

PRODEJNÁ DÍVKKA: Půjdu-li námořníci večer ven... Možná že i on je mezi nimi. Vztekoun! Dvě léta jsem ho už neviděla.

MLADÁ DÍVKA: Všichni námořní důstojníci jsou hezcí!

MILENEC: Myslí na ty floutky v bílých hadrech se zlatými šňůrami.
Nač myslíš, miláčku?

MLADÁ DÍVKA: Že už budeš nucen brzo odejet...

ENTOMOLOG: Mají-li jeskyně svoje brouky, proč by je nemohla mít
válečná loď? Připluje také ledakams.

DAV: Ó, jak je krásná, spanilá a zajímavá, válečná loď „Bellerophon“!
Jak je tajemná a záhadná! Nemluví, nepouští nikoho na břeh.
Proč se zastavila u našeho pobřeží, které mýjela dosud každá
válečná lodice? Na vyšší rozkaz? Je snad nějaká zápletka ve
vzduchu? Hle, leží tam na číhané jako nějaká apokalyptická
nestvůra a nehýbe ploutvemi. Bárky ji zvolna obeplouvají. Ne,
nepustili tam ještě nikoho!

NOVÍ ZNALCI: Loď „Mississippi“ a „Idaho“...

NOVÍ HISTORICI: Srážka u Falklandských ostrovů...

NOVÍ TURISTÉ: Bárku sem!

NEMOCNÝ: Všichni nevidí než ji!

POLITIKOVÉ: Všeobecný mír...

OBČANÉ: Také můj syn je u námořníků...

ÚŘEDNÍK: V kolikáté hodnostní třídě je kapitán?

FILOSOFOVÉ: Zázraky mechaniky! Člověk staví tvrz a rozbije ji.
Obloží ji pancířem a rozstřílí ho. Tvrz, která nemá konce.

KRÁSKA: Proč to říkáte už po desáté, že mne milujete?

MLADÍK: Poněvadž si myslím, že se nudíte.

Dlouhá pauza.

KRÁSKA: Nenudím se.

MLADÍK: A *(rezolutně)* poněvadž vás opravdu miluji.

KRÁSKA: Ti lidé nad námi jsou stejně sobečtí, všichni myslí jenom
na sebe.

MLADÍK: Stejně jako i vy. Nejste schopna lásky.

KRÁSKA: To je velké slovo! Dokažte to!

MLADÍK: Otevru dveře, vystoupím a vzkřiknu na vás – nevyskočíte
za mnou!

KRÁSKA: Šlíte! Nedovedu si představit nic grotesknějšího.

MLADÍK: Poslyšte, moje drahá, vždyť my snad opravdu nejsme
schopni pranic milovat.

KRÁSKA: Také se mi to zdálo několikrát.

MLADÍK: Můj přítel –

KRÁSKA: Myslíte Clementa?

MLADÍK: Ano –

KRÁSKA: Ach!

MLADÍK: Víím to dávno, že tady jedině dalo by se o něčem mluvit, ale ani ten není schopen se vážně zamilovat. Spustí svoje Torpedo na 110 km: Co děláš? – „Nejraději bych se zabil!“

Nová pauza.

KRÁSKA: Povězte mi něco opravdu pěkného!

MLADÍK: Nevím, co bych vám pěkného pověděl.

KRÁSKA: Máte mne v hrsti. Nevymotáme se odtud už asi do večera. Za chvíli můžeme být polapeni a k posměchu celému světu. Doufám, že se to nestane. Chci trpělivě čekat až do – večera – na – něco – pěkného – od vás. Ale přísámbůh – neřeknete-li to, že se zabiju.

MLADÍK: Věděl jsem to, že vy dva jste šílení!

KRÁSKA: Clement a já? (*Najednou zoufale.*) Ach, kdybych vám to mohla vůbec vykládat!

MLADÍK (*zděšeně*): Ticho! Ta strašná lod' venku! Jsme přece v pasti. Neslyšel jsem nic, pranic!

III. Večer

PROŘÍDLÝ DAV NA BŘEHU: Nepustili z lodi dosud nikoho! A na loď také nikoho! Je to hloupé. Jak by to bylo vesele zahýbalo celým městečkem! Rybáři vozí turisty k lodi. Praví se, že potkali na cestě spoustu makrel. Nikoliv, slavnost nebude žádná. Ráno prý zase odpluje. Kam jdeš, Márie? Ach, pravda! Naše železem pobité koule čekají na naši hru. Pojdme do ulice! Vyhodte všechny koule z hospody! Válečná loď „Bellerophon“ přijela se sem jenom vyspat! Chrní tam za bílého dne!

RYBÁŘI: Jednou za rok mohl být nadprůměrný výdělek, není.

HOLKA: A můj vztekloun nepřijde.

ZNALEC: Kázeň! Nikdo nesmí na břeh. Zcela správně!

POLITIK: Železná kázeň – kapitán je chlapík.

OBČAN: Kde není kázně – létají lodi do povětří.

POLITIK: Střelný prach prý se rozkládá...

ZNALEC: Zatímco naše námořnictvo z nedostatku kázně přestává být námořnictvem. Ať žije kapitán!

TURISTA: To byl drahý výlet pro nic a za nic!

NEMOCNÝ: Nic není. Nic nebude. Místo slavnosti všední den. Loď, která si zaopatřila lampióny, odzbrojuje. Jak jsem šťasten! Ještě jsme tu my, kteří si ničeho nepřejeme, poněvadž nesmíme.

POLITIK: Bude to věčný kolotoč. Nebudeme-li už zítra platit na tyto nesmyslné tvrze na vodě, budeme platit na tvrze v povětrí.

PRODAVAČ NOVIN: Velké vítězství našich koní v Anglii! Nikdo nic?

TELEFONISTKA: Konečně volno! A na břehu se nechystá pranic.

OPILEC: Tenkrátě... Je tomu 130 let. Měl jsem bílé šaty, bílý klo-bouk, bílé stře-více...

FILOSOF: Každé rozčarování je kouzelné. Jako by se roztáhly kouz-lem dráty, z nichž měla vyšlehnout jiskra. Rozestoupily se jako živé a dívají se na sebe jako neživá věc. A nad tím bloudí znepokojený pohled člověka.

LÉKAŘ: Trochu toho vyražení mohl jim kapitán dopřát! Nám i jim!

BÁSNÍK: Slunce zapadá a všechno stvoření nevidí než je.

ŽEBRÁK: Jediný sou, pane! Jaký nevýnosný večer! Všechny kapsy jsou zašity.

MLADÁ DÍVKA: Jaký to smutný večer!

MILENEC: Jaký to přespanilý večer!

MUZIKANT: Nikoliv, dnes večer se mnou nepůjdeš.

ŽENA: Proč?

MUZIKANT: Víš, že nejsem od rána dobře naložen.

ŽENA: Budu tichá, ani se nehnu.

MUZIKANT: Právě proto nepůjdeš se mnou!

ŽENA: Víš, že potřebuji být u tebe!

MUZIKANT: Jdi se raději projít. Ach, mám už právě toho tichého života až nad hlavu! Topíme se v tichosti, dřeme se pro ni. Celý svět má právo na život, jenom chudák má právo na komedii. Před tebou běhají obrázky, které tě oslepují. Právě proto vidíš je po celý týden, aby ti zmotaly rozum nadobro. Hraješ do tance, v němž si nezatančíš nikdy. Hraješ do omrzení – a věru, že někdy nestojí obecenstvo, kterému hraješ, ani za takt obyčejné odrhovačky. Pán, který vyhazuje peníze, dáma, která je sbírá. Obchodník, který okradl věřitele. Chlap, který čachraří s pozemky. Nafouklá nicka obyčejného salónního zvířete – eh!

ŽENA: Půjdu s tebou!

MUZIKANT: Nechci!

TRUBKA V KOTELNĚ: Hvízdám si, hvízdám, nevšimnou-li si mne, stane se, stane se ledacos!

ZVONEK: Haló? Neslyšeli jste ji, bestii?

JINÝ ZVONEK: Vrchní topič na palubu!

VELKÝ ZVON: Večeře! Večeře!

OBRANNÝ OCELOVÝ PLÁŠŤ (*dívající se na mořské dno*): Zde nebo tam, všechno je to jedno! Koule mne nerozbije a věčnost nerozhlodá!

MLADÍK: Lidský život je ničemná hra.

KRÁSKA: Co to pravíte?

MLADÍK: Pravím, co si myslím. Je to horší než nejdivočejší hra karet, neboť po kartách zbude trpký pocit prohry, kdežto tady...

KRÁSKA: Co vy o tom víte?

MLADÍK: Vím o tom velice mnoho.

KRÁSKA: Nic nevíte.

MLADÍK: Miloval jsem vás, a tedy to vím.

KRÁSKA: Já vás nemilovala.

MLADÍK: To zvyšuje jenom červenou barvu téhle prohry. Ale pozoroval jsem to na vás celý večer. Byla jste příliš krásná, příliš duchaplná, příliš nějak – morálně exotická, jak nikdy. Kdybych to měl popsat někde vysoko nadlidskými soudy, řekl bych, že ve vás bloudil nějaký anděl, který náhle oslepl.

KRÁSKA: Byla jsem slepá.

MLADÍK: Clement a vy! Ale ovšem: on je šílený!

KRÁSKA: Neříkejte to o něm!

MLADÍK: Je šílený jako i vy!

KRÁSKA: Miluji ho!

MLADÍK: A já byl pouhou deskou, která měla zachycovat všechny žár, aby dům se nestal obětí plamenů! Kam se díváte?

KRÁSKA (*zděšeně*): Tam na lavici venku, vidíte?

MLADÍK: Ona dáma v tmavém obleku?

KRÁSKA: Ten klobouk!

MLADÍK: Co je vám?

KRÁSKA: Je to moje matka! Poznávám ji! Přijela! Uhodla všechno! Je zde! Nesmím ji – uvidět –!

MLADÍK: Mýlíte se, snad to není ona.

KRÁSKA: Je to ona! Poznávám ji zcela určitě. Psala jsem jí dopis. Myslela jsem, že ani ďábel mu neporozumí. Ale ona – porozuměla. A je tu!

MLADÍK (*náhle, tvrdě*): Zřekněte se Ho v myšlenkách! Zřekněte se Ho zde přede mnou na věčné věky a vše je zachráněno!

KRÁSKA: Nemohu!

MLADÍK: Ach, nehrajete se mnou hru na schovávanou? Nechtěla jste opravdu, abych tu byl s vámi právě já?

KRÁSKA: Což jste tak šílený?

MLADÍK: Ach, ženo příliš krásná pro moje sny, proč jsem tak na vás ulpěl? Proč jsem nemohl být živ bez těchto očí a bez těchto

úst? A tam venku je svět, v němž je možno utonout! (*Kopne do dveří, vyběhne.*)

TENKÝ HLAS UVNITŘ: Je to ona! Moje matka!

MALÍŘ (*vychází z domu*): To je pěkná novina, když se člověk probudí! Ještě ráno sedím s ním na lavičce nad chatou rybářů a on usíná a dělá cigaretu. A najednou je mrtev! Usínal příliš často. A svou cigaretu už asi nedodělal.

IV. Noc

MLADÍK (*odjíždí vlakem*): Jaká to příšerná, tichá noc! Všechny hvězdy je vidět. Nejlépe by bylo se vrátit. Nebo žíly si přerézat.

MALÍŘ (*na pobřeží*): Zde jsme stáli spolu ráno naposled. A tam dole byly v písku podezřelé stopy. Seskočíme-li a podíváme-li se... Haló! Kdo tam? Můj bože! Na starém námořnickém provaze člověk! Žena! Dáma! Krasavice!

VÁLEČNÁ LOĎ BELLEROPHON:

A nyní vypluji!

Konečně jsem se napila lidské krve!

A nyní teprve dám se na pochod!

A nyní, nyní teprve vysunu se celá z předhoří ven!

Hej, vy ďábli a skřeti v podpalubí,

rozsvěťte reflektor! Hod'te

červené světlo do anten!

A šroub – ted' druhý – ted' třetí –

kupředu!

MUZIKANT: Hledám tě, nemohu tě nalézt. Dnes večer se nehraje a netančí. Proč, nevím. Nestarám se o to. Ale nač ten tmavý oblek a klobouk?

JEHO ŽENA: Věděla jsem, že se vrátíš – a tak jsem se oblékla do nejhezčího. Ale podívej se: loď vyjíždí.

MUZIKANT: A jak tiše jede! Jako loď duchů. Řekni, že mne máš ráda.

ŽENA: Řekni, že mne máš rád...

**MUŽ, KTERÝ SEDÍ,
A PŘECE JDE
čili
POKLAD KRÁLE KADMA**

Tento skeč je myšlen pro film, ale je napsán literárně jako dramatický výstup. Začátek musel by se při provádění filmu nějak povýšit na druhou a osoba chytrého dareby zachytit v širším rámci. Celá výprava do podzemí promítala by se do pracovny mezi dvě sedící osoby, pozdější děj doplňovaly by postavy, vznášející se chvílemi rovnoběžně s podlahou. Začátek hry hraje se rychle in medias res jako na loutkovém divadle.

Osoby

DOKTOR X. Y., znamenitý neurolog

JEHO SLUHA, který není němý

CIZINEC

PACIENT

KRÁL KADMOS se vším příslušenstvím

Lékařova ordinace. Jedna velká židle a jedna stolička. – Strážník, jeskyně a propasti neznámé hory u Jónského moře.

DOKTOR (*drží telegram v ruce*): Ta bláznivá paní Briollayová mne uvede opravdu v zuřivost. Minulý týden prodávám její automobil. Nepotřebuje peněz, je v lázních, ale jsem jejím domácím lékařem a musím dělat i bankéře. „Doktore, prodejte moje auto!“ Prodal jsem je. Co mám dělat? Moje telegramy nechává ovšem bez odpovědi. „Doktore, vyzvedněte moje cenné papíry a nechte u sebe! Přijedu!“ Nejde. Proč nejde? Nač tento nový telegram?

SLUHA: ?

DOKTOR: „Vyzvedněte tentokrát 500 000 fr. a nechte u sebe. Přijedu dnes večer.“ Nepřijede. Snad přece přijede. Co je mi

do toho? Jsem bankéřem? Nejsem. Ovšem je to moje nejlepší klientka. Čeká někdo v předsíni? Nikdo? Schovávat peníze pro rozvedenou nervózní paničku...! Vrátím se za okamžik. *(Odejde.)*

CIZINEC: Pravíte, že doktor není doma? Odešel?

SLUHA: ?

CIZINEC: Ale doufejme, že se do půl hodiny vrátí? *(Odejde.)*

PACIENT: Pravíte, že doktor zase není doma? Buďto váš doktor bude doma, nebo k němu přestanu chodit! Našel jsem něco nového. Převrat v lékařství! Konec starému šarlatánství! Za hodinu jsem tu!

SLUHA: ?

PACIENT odejde.

DOKTOR: Zde by byly peníze. A tady – *(sáhne pod stoličku)* – by byly cenné papíry. Milión pod stoličkou v lékařově ordinační síni! Proč? Z rozmaru nevyléčitelné nešťastnice, která mne snad od zítřka začne týrat denními návštěvami.

SLUHA: ?

DOKTOR: Ptám se, kam to dát?

SLUHA: ?

DOKTOR: Zdá se mi, že vrzly dveře od před síně.

SLUHA: ?

DOKTOR: Nezbude-li nic jiného... (*Strčí peníze i s cennými papíry zase pod stoličku.*)

SLUHA: ?

DOKTOR: Viděl jste někdy tolik peněz pohromadě? Je to bláznovství.

SLUHA: ?

DOKTOR: Je to šílený rozmar.

SLUHA odejde.

DOKTOR: Vlastně bych to měl dát do vedlejšího pokoje. Ale na nejobyčejnějším místě je to nejbezpečnější. Lupič, chtějící se ukrýt na ulici, udělá nejlépe, když se dívá klidně do prvního patra kterékoliv budovy. Co je?

SLUHA vstoupí.

CIZINEC: Doktore, jste znám po celém světě, jdu k vám o radu.

DOKTOR: K vašim službám.

SLUHA odejde.

CIZINEC: Byl jste mně doporučen jako skutečný odborník.

DOKTOR: Snad mne vám nevychválili nadarmo.

CIZINEC: Musím vám vykládati delší historii.

DOKTOR: Jsem připraven. Kolik je vám let? Prosím, usedněte!

CIZINEC: Pětatřicet. Ale proč se na to ptáte?

DOKTOR: Věděl jsem, že jste v kritickém stáří.

CIZINEC: Věříte v periodicitu vývoje?

DOKTOR: Jsem o ní přesvědčen. Období sedmi let je kritické.

CIZINEC: Ach, můj bože, vždycky jsem se divil tomu, proč moje matka zemřela v 28. a můj otec v říjnu 1908.

DOKTOR: Kolik mu bylo let?

CIZINEC: Právě čtyřicet pět.

DOKTOR: Není to sice dělitelno sedmi, ale to nerozhoduje. Období se protáhlo a číslice 45 nebyla vlastně než zakuklená 42. Jaká to byla choroba?

CIZINEC: Věčné bolení hlavy.

DOKTOR: Trpíte jím snad i vy?

CIZINEC: Nikoliv: mám po matce, či spíše po svém dědu z matčiny strany hlavu úplně klidnou, jenomže to nějak neklape.

DOKTOR: Svěřte se mi, mladý muži, a polovic bitvy je vyhráno. Smím zvědět vaše jméno?

CIZINEC: Nemám jména.

DOKTOR: Byl jste nějak vážně nemocen?

CIZINEC: Nebyl.

DOKTOR: Prohlédnu si vás potom. Vaše historie?

CIZINEC: Je jednoduchá.

DOKTOR: Co je ještě na světě jednoduché?

CIZINEC: Život, smrt a dělánání dluhů, doktore!

DOKTOR: Řekněme! Věta příliš všeobecná, ale řekněme, řekněme!

CIZINEC: Před třemi lety podnikl jsem se svým přítelem výlet do krajín, které leží kolem Jónského moře.

DOKTOR: Myslíte Kavkaz?

CIZINEC: Můj bože, doktore, Kavkaz nikoliv, nýbrž jižní Itálii, Sicílii a řecký Epirus.

DOKTOR: Věděl jsem, že je to kdesi u Neapole.

CIZINEC: Nemá to s Neapolí náhodou nic společného než olivy a citróny.

DOKTOR: Jaký spanilý kraj!

CIZINEC: Můj přítel byl z oněch prazvláštních lidí, kterým zašlé věci nedají spát a kteří snaží se najít kdekoliv jiskru pod popelem.

Navštěvovali jsme stará hnízda mořských pirátů, stáli jsme na stupních rozvalených chrámů, toulali jsme se ze zříceniny na zříceninu, když tu jednoho dne za rozmluvy s venkovany přišli jsme na stopu prazvláštní věci. Vykládali nám totiž, že v jedné ze slují, kam už se dlouho nikdo neodvážil, v hoře, která byla pověstná svými jeskyněmi a brlohy banditů, je možno ještě dnes nalézt v podzemní chodbě podivnou místnost, kde na stole z balvanů stojí netknutý, jakoby přimražený pohár ze zlata a ze stříbra a jiné drahocenné věci, který tam kdysi zanechal král, který se tu kál ze svých hříchů, a proměniv se v draka, vstoupil na nebesa.

DOKTOR: Můj bože, jaký exotický nesmysl!

CIZINEC: Nesmysl poetický a historický zároveň, neboť můj přítel vytušil ihned, že jde o poklad krále Kadma, známého bohatýra z řeckých bájí, který opravdu někde na pobřeží Jónského moře zmizel, proměniv se ve „zmiji“, jak praví staré rukopisy, což je ovšem totéž jako „drak“. Rozmluvou s venkovany byla vybičována fantazie mého přítele i moje vlastní nezvyklou měrou. Prostudovali jsme mapy, zajistili jsme si doprovod několika domorodců, z nichž jeden byl známým zbojníkem, kterého se celé pobřeží bálo, slíbili jim polovinu kořisti a vydali se na výpravu do hor. Neptali jsme se, proč domácí lidé už sami dávno nesebrali celý poklad pod zemí, neboť jsme věděli, že domácí ruka by z pověřivosti nikdy na tyto poklady nesáhla, a vlezli jsme do nitra hor.

DOKTOR: Lanovými žebříky?

CIZINEC: Neměli jsme než jeden a i ten byl zpuchřelý. Nedovedli jsme zaopatřit jiný. Čas kvapil.

DOKTOR: Jak to bylo daleko od pobřeží?

CIZINEC: Dva dny cesty.

DOKTOR: Slunce pálilo?

CIZINEC: Žhnulo...

DOKTOR: Krajina je čistá, zdravá?

CIZINEC: Myslíte, není-li tam malárie? Není.

DOKTOR: Jak jste přišel na malárii?

CIZINEC: Námořník z naší lodi jí později podlehl. Tak jsem se aspoň po čase dozvěděl.

DOKTOR: Pokračujte!

CIZINEC: Byla to skutečná výprava do nitra země. Sestupovali jsme tam otvorem, kterým jsme se sotva protáhli, a když jsme se postavili dole na okraj jakéhosi skaliska, byla pod námi propast v šíři nejméně třiceti metrů.

DOKTOR: Čím jste svítili?

CIZINEC: Pochodněmi. Sestoupili jsme ve dvou dnech až k jakémusi jezeru, odkudž se táhly chodby napravo a nalevo, nad námi a vedle nás. Dva z horalů slezli s námi až k jezírku, ale pak už nechtěli dále jít, trvajíce na tom, že musíme dále sami. Popsali nám poslední chodbu před posvátnou síní a přenechali nás osudu. Vrhli jsme se udatně kupředu a našli svoji chodbu, je-

nomže když jsme přišli na její konec, byla zatarasena sesutým kamením. Museli jsme se pustit do vyklizování. Pracovali jsme svléknuvše ze sebe všechny šat.

DOKTOR: Jen klid!

CIZINEC: Ach, promiňte, byl to bezděčný pohyb. Tyto vzpomínky mne přespříliš vzrušují.

DOKTOR: Pokračujte! Sleduji vás.

CIZINEC: Lopotili jsme se s tím celý den a celou noc, nečítali jsme hodiny, čas nám neimponoval vůbec. Poklad krále Kadma! Za hromadou pitvorných balvanů je ukryt poklad, o kterém zítra či pozítří bude hovořiti celý svět! Pracovali jsme do úpadu, nestarajíce se o průvodce, které jsme zanechali u jezírka, nestarajíce se o pochodně. Měli jsme jenom dvě. Čekali jsme, že naši průvodci přinesou nám jiné, jakmile jich bude zapotřebí. Poklad krále Kadma! Ztratili jsme nakonec i rozvahu. Hradba kamení totiž povolila a my zvolna se zatajeným dechem přeplazili se přes ni do tunelovité chodby, v níž stál uprostřed stůl z balvanů...

DOKTOR: Stůl z balvanů... Vidím ho.

CIZINEC: Byla to tedy pravda!

DOKTOR: Nu ano, proč by to nebylo pravda?

CIZINEC: Svítili jsme na to zbytkem pochodně, kterou přítel držel v rukou.

DOKTOR: Poklad pak čítal...?

CIZINEC (*jako v snách*): Pět velkých zlatých nádob s řeckým nápisem. V nádobách ještě po staletích zbytek nějaké tekutiny.

DOKTOR: Dále! Nezastavujte se!

CIZINEC: Tři menší nádoby z červenavého zlata, naplněné drahokamy.

DOKTOR: Ještě něco?

CIZINEC: Třicet zlatých spon a obrouček, které jistě patřily kdysi královně.

DOKTOR: Měl jste je v ruce?

CIZINEC: Viděl jsem je, dotýkal jsem se jich.

DOKTOR: Co tam bylo ještě?

CIZINEC: Hromada pásů, z nichž každý měl cenu panství.

DOKTOR: A pochodeň?

CIZINEC: Dohořívala... Stranou ležel prsten.

DOKTOR: Proč se chvějete?

CIZINEC: Je mi zima.

DOKTOR: Vyprávějte, jaký to byl prsten?

CIZINEC: Zcela obyčejný prsten s temným kamenem. Nevím, proč mne vábil a přitahoval. Vzal jsem ho do ruky. Nasadil jsem si ho na prst. Vidím, jak můj přítel se na mne tázavě podíval. Otočím prstenem, a tu – doktore! – vidím svého přítele kdesi dole – jak stojí kolmo na mne a – mává zděšeně rukama kolem sebe... Chci volat, nemohu. Otočím prstenem a usedám vysoko nad svým ubohým opuštěným přítelem do výklenku nahoře na stropě... Sedím a zdá se mi, že přece jdu, ale úplně jinak než člověk, vidím, jak dole pobíhá můj přítel jako šílený a hledá mne –!

DOKTOR: Jen klid, jen klid! (*Uchopí ho za pravici.*)

CIZINEC: Najednou vypadla tam dole pochodeň z lidské ruky a já hnán neznámými silami, prostupoval jsem skalami, a dívaje se celým tělem dolů k zemi, viděl jsem jakousi tlupu podezřelých lidí hrát před otvorem do propasti karty... Otočil jsem prstenem a dostal jsem se šťastně k zemi zpět, ale v témž okamžiku, kdy jsem se chystal svrhnouti skálu dolů na darebáky, kteří nás poslali na smrt, aby nás mohli úplně obrát a oškubat, byl jsem vymrštěn do povětří a přenesen do starých Théb. Tam zjevila se mi neznámá postava, ale byl to jistě král sám, která mně řekla: „Vzal jsi můj prsten, nyní nos i moji kletbu! Nikdy neusedneš na této zemi, ale prochodíš všechny světy a do smrti klidu mít nebudeš!“

DOKTOR: Pohádky pro malé děti.

CIZINEC: Pravda!

DOKTOR: Dokažte ji!

CIZINEC: Četl jste, že za papežem loni objevilo se záhadné zjevení, když udílel poutníkům z Ameriky svoje požehnání?

DOKTOR: Ach, to jste byl vy?

CIZINEC: Byl jsem v Rusku, když vraždili cara. Oni mne však neviděli, neboť jsem zatím chodil hlavou dolů nad nimi!

DOKTOR: Máte ten prsten?

CIZINEC: Na ruce.

DOKTOR: Sed'te, nehýbejte se! *(Prohlíží mu oči.)* Ale – co je to?

CIZINEC zvrátí hlavu, celé jeho tělo se proměňuje ve zmrzlý střechýl.

DOKTOR: To ještě scházelo! Mdloba! Hluboká mdloba! Hloupá zamotaná historie o ničem a chlap se poroučí. Naposledy i teď stojí nade mnou či prochází se po stropě? Historie hloupá i zajímavá. Zdá se, že jde opravdu o dozvuky nějaké zajímavé výpravy. Prsten? *(Zvedne ruku CIZINCOVU.)* Opravdu, obyčejný prsten. S velkým kamenem. Ale tento kámen – *(Přitáhne CIZINCOVU ruku s prstenem blíže k obličeji, náhle zavravorá...)*

CIZINEC *(rychle vyskočí ze stolice, zachytí DOKTORA a posadí ho na židli):* Hrome, to účinkovalo! Rychle! *(Přejede DOKTOROVI několikrát po spáncích a nad očima.)*

DOKTOR *(upadá do spánku):* Kámen...

CIZINEC: Zdá se mi, že jsme tam v jeskyni něco zapomněli?

DOKTOR (*tiše*): Ano, zapomněli.

CIZINEC: Co to bylo? Sestupte! Musíte se pro to vrátit! Zachyťte se pevně žebře a sestupujte!

DOKTOR: Nejsem ještě dole.

CIZINEC: Ach! Zdá se, že se žebřík příliš viklá?

DOKTOR: Viklá...

CIZINEC (*dá DOKTOROVI hůl do ruky*): Držte se raději provazu po stranách!

DOKTOR: Sestupuji...

CIZINEC: Jak jste už hluboko?

DOKTOR: Je tu tma.

CIZINEC běhá po pokoji a něco neustále hledá, přičemž se vždycky vrací k DOKTOROVI a zase odchází ke skříním a zásuvkám u stolu. Všechno hledání je marné.

CIZINEC: Jste už dole?

DOKTOR: Ano.

CIZINEC: Pusťte provaz! Vezměte pochodeň! (*Dá mu klobouk do ruky.*) Kupředu!

DOKTOR: Kupředu! (*Zvedne se na polovic ze židle.*)

CIZINEC: Kde je poklad krále Kadma?

DOKTOR: Poklad krále Kadma je...

CIZINEC: V jeskyni nalevo?

DOKTOR: Ano, nalevo!

CIZINEC: Lžete! Je třeba vyměnit pochodeň! Tato dohořívá. Čadí.

DOKTOR: Ano, čadí!

CIZINEC (*dá mu smeták do ruky*): Musíme ho nalézt!

DOKTOR (*jde za CIZINCEM*): Musíme ho nalézt!

CIZINEC (*otvírá dveře do doktorova pokoje*): Půjdeme tam?

DOKTOR: Ano!

CIZINEC (*vnikne do pokoje, vrátí se, zuřivě*): Nic!

DOKTOR: Nic!

CIZINEC: Snad jsme ho zapomněli za výklenkem? (*Jde k hodinám, hledá.*)

DOKTOR: Za výklenkem.

CIZINEC: Hlupáku! Ale tu pod balvany –? (*Sahá pod pohovku.*)

DOKTOR: Pod balvany...

CIZINEC: Vzpamatujte se! Dnes, anebo nikdy! Ved'te mne! Kde je poklad? Kam jste ho dal? Vždyť jste přece dnes dostal telegram!

DOKTOR (*pustí klobouk, hledá po kapsách, vyndá kapesník*):
Telegram.

CIZINEC (*dovede DOKTORA opět k židli a usedne na stoličku proti němu*): Kdybyste si dal aspoň záležet! Čas kvapí a pochodeň dohořívá...

DOKTOR: Pochodeň... A poklad... (*Tahá CIZINCE zuřivě ze stoličky, ale CIZINEC dívá se po světlici, nevěře doktorovu rozčilení.*)

Ve dveřích objeví se postava jakéhosi záhadného krále s korunou na hlavě. CIZINEC vytřeští oči. DOKTOR tahá neustále stoličku zpod CIZINCE.

POSTAVA: Jsem král Kadmos a přicházím si pro poklad!

CIZINEC: Moji lidé přece ujednali s vámi, že se rozdělíme?

POSTAVA: Jsem král Kadmos a přicházím si pro poklad!

CIZINEC: Nehrajte komedii! Poslouchal jste za dveřmi? Jsme u cíle a schází jenom maličkost.

POSTAVA: Jsem král Kadmos...

CIZINEC: Probudím doktora!

POSTAVA (*rychle*): Předám vás policii.

CIZINEC: Moji lidé...

POSTAVA: Nechte jich! Jste sám.

CIZINEC: Slibuji vám...

POSTAVA: Neslibujte, vezmu si! Po dvacet let sloužím bláznům, ale nyní chci mít konečně pokoj!

CIZINEC: Nejsem blázen.

POSTAVA: Kdož ví? Mluvíte příliš rozumně. A nyní hleďte zmizet!

CIZINEC: Nezmizím. Chci vidět, kde jsou peníze.

POSTAVA: Pravím vám, abyste zmizel.

CIZINEC: Nedopustím, abyste svého dobrodince okradl!

POSTAVA: Zavolám na vás policii! *(Jde k telefonu.)*

CIZINEC: Račte, Veličenstvo! „Zde král Kadmos“! Bral jste si svůj mundúr nadarmo! Nesundáte této maškary beztrestně. Chci vědět, kam jste ty peníze dali.

POSTAVA: Nedožvíte se!

CIZINEC: Počkám si.

DOKTOR *(vytáhne konečně stoličku zpod CIZINCE, vítězoslavně):* Tu je! *(Usedne na ni a křečovitš se jí drží.)*

CIZINEC uhodí se do čela.

POSTAVA (*výchruzně*): Neopovažte se!

PACIENT (*vběhne dovnitř*): Ach, mám už toho až po krk! Buďto je doktor doma, nebo přestanu k němu chodit! Našel jsem něco úplně nového... (*Rozhlédne se.*) Ale co je to?

CIZINEC (*se představuje*): Dr. Petiot, Chicago!

PACIENT: Ale co to má znamenat?

CIZINEC: Malý experiment.

SLUHA (*shodí plášť a korunu*): Ano, malý experiment.

PACIENT: Měl byste raději hlásit pacienty, a nikoliv dělat ze sebe blázna! Ale co je s vámi, doktore?

CIZINEC: Probudím ho, dovolíte-li!

PACIENT: Rychle! Děkuji vám. (*Usedne do židle proti DOKTOROVI, který si mne oči.*)

SLUHA (*na CIZINCE*): ?

CIZINEC (*s úsměvem*): Vrátím se po páté.

DOKTOR (*zatím se částečně vzpamatoval, mechanicky*): Osmdesát franků.

CIZINEC: Saprísti!

DOKTOR: A přijdete zase pozítří. Váš případ je velmi vážný.

PACIENT (*zuřivě*): Doktore, objevil jsem včera večer na sobě příznaky nové psychoneurózy, která není dosud popsána v žádné publikaci...

DOKTOR se na okamžik ještě vznáší vodorovně ve vzduchu...

TROSEČNÍCI V MANÉŽI

*Vítězslavu Nezvalovi
upomínkou na jeden večer*

Osoby

Hubený, vychrtlý **KLAUN JEDNIČKA** s velkými, dlouhými, černými plavkami a se starým cylindrem na hlavě.

Tlustý, bílý **KLAUN DVOJKA** se zelenou čepičkou z mořských řas.

Rekvizity

Krátký hnědý klacek, velký stříbrný groš, vycpaný pes, velká lulka, jablko, pytlík a osamělá výspa kdesi na konci Oceánu.

Dva megafony za oranžovou stěnou v pozadí. První ilustruje tance KLAUNA JEDNIČKY a klaun doplňuje jeho výklady svým skřehotem, druhý doprovází konání KLAUNA DVOJKY a klaun doplňuje ho vždycky několika takty veselého popěvku. Hudba vpadá chvílemi valčíky, moderními tanci a nesmyslnými fanfárami, do nichž víří bubny a z nichž bouchají salvy dlouhých trubek a trub.

Divoká bouře na moři. Zuření vichru, skučení všech větrů v povětří. Běsnění vln na pobřeží. Tma a otevřená nebesa blesků. Burácení hromů.

PRVNÍ MEGAFON:

Zadržte a zastavte! Zastavte a zadržte!

Ó peklo, což musíš míti zase svou obět'?

Vidím loď potáceti se na pokraji propasti,

vidím její zpřerážené stěžně,

vidím kapitána, kterého unáší vlna na strašlivém hřbetě,

slyším bezdrátovou stanici volati o pomoc –

DRUHÝ MEGAFON:

– A všechno je marno!
Stěžně se odvalují do hlubin,
signály umlkají,
lod' staví se kolmo nad propast –
a je po všem!

PRVNÍ MEGAFON:

Po všem! Aóóó!!

DRUHÝ MEGAFON:

A když ráno slunce vstalo,
krásné děvče k moři běží –
ve snách se mu v noci zdálo,
mrtev že tam někdo leží,
bez pomoci že tam hyne,
krev že se mu z hlavy řine –

Dělový výstřel nad vodami: Slunce! Bouře ustává. Manéž se zvolna zaplavuje modravým i růžovým a pak intenzivním bílým světlem. Do manéže vletí klacek. Na pokraji písčiny objevuje se cylindr, za cylindrem tělo.

KLAUN ČÍS. I vystupuje na pobřeží... Otřípá se jako pes, který vylezl z vody.

PRVNÍ MEGAFON:

Bud' vítán, hrdino!

KLAUN ČÍS. I se ukloní.

PRVNÍ MEGAFON:

Kde se tu bereš a co tu chceš?
Jak jsi se sem dostal?
A tvoje průkazy?

KLAUN ČÍS. I hledá úzkostlivě po kapsách, konečně vytahuje pasport a prezentuje ho. Jde, zvedne hůl, opře se o ni.

DRUHÝ MEGAFON:

Chceš, by tíseň z tebe spadla?
Slyš, co osud radí ti:
Kde máš svoje zavazadla?
Nemáš snad co zdaniti?

KLAUN ČÍS. I se úzkostlivě znova prohledává, ale nenalézá praničeho. Náhle se mu rozjasní celá tvář. Nemá sice pro celní prohlídku pranic, ale je zachráněn! Hluboko z plavek vytahuje velký stříbrný peníz, který vyhazuje vysoko do vzduchu. Tanec.

PRVNÍ MEGAFON:

Blázen na opuštěné výspě!

DRUHÝ MEGAFON:

Jen kdo peníze má,
ať si na pána hrá...

V tom okamžiku objevuje se na pokraji písčiny zelená čepička z řas.

KLAUN ČÍS. I se postavil a opatrně ji pozoruje.
KLAUN ČÍS. II leze pomalu z vod.

KLAUN ČÍS. I přichystal si hůl k ráně, ale když vidí člověka pod
čepičkou, opře se majestátně o klacek.

KLAUN ČÍS. II s rukama v kapsách vystoupí na břeh.

DRUHÝ MEGAFON:

A bylo to v neděli ráno,
kdy z daleké cesty se vrátil,
a na večer, Maria Panno,
už neměl, čím v krčmě by platil!

KLAUN ČÍS. II kýchne.

KLAUN ČÍS. I smekne.

KLAUN ČÍS. II pustí vodu levou nohavicí.

KLAUN ČÍS. I se uctivě ukloní a vesele zakokrhá.

KLAUN ČÍS. II zívne.

KLAUN ČÍS. I přiřadí se za příchozího.

OBA KLAUNI jdou procházkou podél pobřeží.

KLAUN ČÍS. II opírá se o své dlouhé prkenné střevíce a kývá se
vpřed a vzad.

KLAUN ČÍS. I podepřev se o hůl pokouší se ho napodobovat.

KLAUN ČÍS. II svěsiv hlavu zastavil se před oranžovou stěnou
v pozadí.

KLAUN ČÍS. I dívá se do oblak.

PRVNÍ MEGAFON:

Dva klauni na pustém ostrově!
Hej, jářku hej! Kde je Petr a Pavel?
Přiveďte panímámu, děcka a chůvu
a obecního policajta s bubnem:
Tarara – bum!

DRUHÝ MEGAFON:

A když ráno slunce vstalo,
krásné děvče k moři běží,
na miláčka vzpomínalo,
ale poznalo ho stěží...

Hudba.

KLAUN ČÍS. I tančí tanec nečekaného shledání.

KLAUN ČÍS. II tančí kývavý tanec pobřeží a zívá...

Pět největších nutností na světě – kromě ženy!

I. Stavění věže babylónské

KLAUN ČÍS. I dotančí až na pokraj písčiny.

KLAUN ČÍS. II dotančí do středu písčiny a kýchne.

KLAUN ČÍS. I smekne.

KLAUN ČÍS. II pustí vodu pravou nohavicí.

KLAUN ČÍS. I vesele zakokrhá.

KLAUN ČÍS. II zívne.

KLAUN ČÍS. I dívá se zmateně kolem sebe.

PRVNÍ MEGAFON:

Pět největších nutností na světě – kromě ženy!

DRUHÝ MEGAFON:

Stavění věže babylónské,
starosti odvěké, letošní a loňské!

PRVNÍ MEGAFON:

Vila k pronajmutí!
Blíže zprávy v administraci!

Hudba: „Domove, sladký domove.“

KLAUN ČÍS. II zvedl kousek větve ze země a kreslí do písku zahradu s besídkou a vrátky, přičemž usedá na nakreslenou lavičku, zavírá imaginární vrátka a čichá k imaginárním růžím.

KLAUN ČÍS. I chodí podél zahrádky a napodobuje počínání šťastného majitele.

PRVNÍ MEGAFON:

Zahrada na prodej!
Zahrada s palmami a besídkou!
Zahrada pro Tebe a pro Mne!

DRUHÝ MEGAFON:

Toi et Moi, Toi et Moi do nekonečna!
Hra přesladvá, vábivá, nekonečná –
Toi et Moi!

KLAUN ČÍS. II kreslí vilu dále. Ejhle! Dveře, troje okna, veranda, na verandě stůl, víno na něm a od stolu krásný rozhled do světa. Šťastný majitel, opřen o „okno“, zírá s netajeným štěstím do zářivého dne.

KLAUN ČÍS. I chodí kolem vily a uctivě zdraví. Několikrát, jat pokusem, jde k brance u zahrádky a chce vstoupit.

PRVNÍ MEGAFON:

Ó jak je krásné mít svůj domek!
Ó jak je hamižný tento svět,

neboť jenom na osamělých výspáech
lze ho postavit zadarmo!

DRUHÝ MEGAFON:

Proč svět by zde se na tě šklebil,
když na verandě víno voní –?
Svět krásný je, jak nikdy nebyl
a stokrát hezčí nežli loni –!

KLAUN ČÍS. II dokončuje vnitřní výzdobu. Hle, tu je krb a tu pohov-
ka. A na pohovce polštář a vedle polštáře nejhezčí časopis.

KLAUN ČÍS. I dívá se oknem dovnitř a je prostě unesen.

KLAUN ČÍS. II vstává a „zavírá“ okno.

KLAUN ČÍS. I zmaten odchází za roh zahrádky a zde opřen o hůl
hluboce přemýšlí.

KLAUN ČÍS. II jde, otvírá zavřené okno a dívá se, neusadily-li se už
vlaštovky pod střechou.

PRVNÍ MEGAFON:

Motýl na prodej!
Usedl na střechu. Teď proletěl vikýřem
a zítra či pozítří přiletí jich ještě deset!
Ahoj, člověče!

DRUHÝ MEGAFON:

A jakživ to nikdy a nikde a nikdo
neprobádá a nevyzkoumá:
Proč nešťasten ten je, kdo lidi má v hrsti,
a šťasten, kdo vlaštovky pod střechou má!
Ahoj, člověče!

KLAUN ČÍS. I vymrští náhle stříbrný peníz do vzduchu a jde ke dveřím zahrádky.
KLAUN ČÍS. II si „ulehl“ na pohovku.
KLAUN ČÍS. I zvoní.
KLAUN ČÍS. II spí.
KLAUN ČÍS. I zvoní znova.
KLAUN ČÍS. II si mne oči.
KLAUN ČÍS. I zvoní po třetí.
KLAUN ČÍS. II jde k oknu.
KLAUN ČÍS. I jde k oknu a vyhodí několikrát stříbrný peníz do povětrí.
KLAUN ČÍS. II porozumí a vyjde z domu. Přijde až k brance.
KLAUN ČÍS. I vyhazuje peníz do výšky.
KLAUN ČÍS. II natáhne ruku.
KLAUN ČÍS. I položí mu peníz do dlaně.
KLAUN ČÍS. II zatřepe levým uchem, z ucha vyšpláchne proud vody.
KLAUN ČÍS. I smekne.
KLAUN ČÍS. II kýchne a vyjde z vrátek.
KLAUN ČÍS. I vstoupí majestátně do své vily.
KLAUN ČÍS. II ho sleduje podél plotu a podél zdí.
KLAUN ČÍS. I prohlíží si keře, přičemž se octne několikrát zadnicí mimo nakreslenou čáru.
KLAUN ČÍS. II ho odkazuje kopanci do náležitých hranic.
KLAUN ČÍS. I chce se také dívat z okna opřen o „okenice“, ale vy-
padne z bytu.
KLAUN ČÍS. II ho odkazuje do příslušných mezí hry.
KLAUN ČÍS. I uzavírá „okenice“, a usednuv si na „verandu“, oddává se prapodivným myšlenkám o majetku.
KLAUN ČÍS. II chodí kolem vily a hází si stříbrným penízem do vzduchu.

PRVNÍ MEGAFON:

Ahoj, člověče!

DRUHÝ MEGAFON:

Máš přec, oči tvé co chtěly –
po čem smysly toužily.
Vlaštovky ti odletěly –?
Však tam ani nebyly!
Ahoj, člověče!

II. Dva muži a pes

KLAUN ČÍS. I vstane a prohlíží si svůj majetek. Je z toho krátká parafráze všech pohybů klauna čís. II, když domek rostl z čar. A je z toho zvláštní potácivý tanec schodů, schůdků, vikýřů a vrátek.

KLAUN ČÍS. II vyšel zatím na mořský břeh a dívá se do dálky. Zdá se, že ho něco znepokojuje, neboť každou chvíli podivně se otřese.

KLAUN ČÍS. I dotančil skoro až k vrátkám a dívá se na podivný břišní tanec čís. II.

KLAUN ČÍS. II neví, co se vlastně v něm děje.

KLAUN ČÍS. I natáhl krk úplně ze zahrádky.

KLAUN ČÍS. II se náhle zarazí a poškrábe se na hlavě. Veliký úsměv rozzáří mu celý obličej.

Hudba a oba megafony spustí štěkot a jekot všech vlků a vlčat, přecházející v jakýsi nepravidelný kvapík, který pak najednou ustane.

KLAUN ČÍS. II se ani nehne.

KLAUNOVI ČÍS. I. vylezly oči z důlků.

VELIKÝ CHLUPATÝ PES – z hadrů vyrobený chlupatý pes – vystrčil hlavu z rozevřené bílé blůzy klauna čís. II.

KLAUN ČÍS. II se naň láskyplně podívá.

KLAUN ČÍS. I ani se nehne.

KLAUN ČÍS. II vyndá velikého psa a postaví ho vítězoslavně do písku.

VELIKÝ CHLUPATÝ PES zahýbá dvakrát ocáskem.

KLAUN ČÍS. II padne na zadnici.

KLAUN ČÍS. I oprašuje si smetí na sobě, je v rozpacích.

PRVNÍ MEGAFON:

V podzemí sedí pes –
před každou boudou sedí psisko –
na Gaurisankaru sedí velký chlupáč
a ňafá po hvězdách! Haf, haf!

DRUHÝ MEGAFON:

Sto tisíc štěkalo jich včera na měsíc –
ó proč nemluvíte, věci na měsíci?
každý pes ví než člověk víc,
leč neví, jak pánu to říci!

VELIKÝ CHLUPATÝ PES několikrát poskočí, pak se postaví na hlavu.

KLAUN ČÍS. II tančí kolem něho svůj tanec, pak ho uváže na tkaničku a vydá se s ním na cestu kolem ostrova.

KLAUN ČÍS. I zdvořile smekne.

KLAUN ČÍS. II se nezastaví.

KLAUN ČÍS. I se uctivě klaní.

KLAUN ČÍS. II se ani neohlédne.

KLAUN ČÍS. I láká psa k sobě.

VELIKÝ CHLUPATÝ PES se zastaví.

KLAUN ČÍS. II podívá se s pohrdáním na klauna čís. I.

KLAUN ČÍS. I nabízí vilu za psa.

KLAUN ČÍS. II zatáhne psa za tkaničku.

VELIKÝ CHLUPATÝ PES se nehne.

KLAUN ČÍS. II podá tkaničku novému majiteli psa a sám vejde do vily.

KLAUN ČÍS. I tančí tanec šťastného majitele velikého chlupatého psa.

PRVNÍ MEGAFON:

Mít přítele na světě, jaká slast!
Mít u sebe bytost, mít u sebe,
mít někoho u sebe –
cokoliv!

DRUHÝ MEGAFON:

„Ach,“ pravil císař, odkládaje korunu –
„vyžeňte všechnu sběř
a podejte mi šaškovo žezlo!“

KLAUN ČÍS. I postavil zatím psa na vysokou hromadu písku před okno ve vile a sám usedl na zemi.

III. Capstan – Navy Cut

KLAUN ČÍS. II vyhlíží z okna a dívá se na zajímavou skupinu „tam dole“.

KLAUN ČÍS. I vítězoslavně položil ruce kolem psa a dívá se daleko na moře.

KLAUN ČÍS. II sáhl za řadra a vyndal velikou dýmku.

VELIKÝ CHLUPATÝ PES zahýbal ocáskem.

KLAUN ČÍS. I zvedne překvapením hlavu a zadívá se do okna.

KLAUN ČÍS. II vyndal zvolna ohromnou krabičku právě s jednou sirkou, rozškrtně a zapálí tabák v dýmce.

KLAUN ČÍS. I vyskočil a čichá.

KLAUN ČÍS. II kýve se na střevících a kouří.

KLAUN ČÍS. I rozběhne se kolem chalupy, hledá po kapsách, ale kapsy jsou prázdný.

KLAUN ČÍS. II prohlíží si stříbrný peníz na slunci, pak ho lhostejně hodí za řadra.

KLAUN ČÍS. I obrací kapsy, nemá ani vindry.

PRVNÍ MEGAFON:

Nejlepší tabák na světě!

DRUHÝ MEGAFON:

A nejlepší dýmka!

PRVNÍ MEGAFON:

Ach, cítím tabák, který je nejsilnější!

DRUHÝ MEGAFON:

Ach, cítím-li tuto vůni,

jdu do ráje –

brány ráje se otvírají.

A na žebříku –

PRVNÍ MEGAFON:

Vysoko pod nebesy –

DRUHÝ MEGAFON:

Neschází než jediná příčka!

Hudba sehraje kouzelnou píseň nejlepšího tabáku na světě.

KLAUN ČÍS. I se dohaduje s II, aby mu dovolil zakouřit.

KLAUN ČÍS. II ho nevidí.

KLAUN ČÍS. I ukazuje, že mu dal přece za psa vilu.
KLAUN ČÍS. II zavrtí hlavou.
KLAUN ČÍS. I ukazuje mu, že mu dal přece předtím stříbrný peníz.
KLAUN ČÍS. II kouří klidně dále.
KLAUN ČÍS. I zadívá se na psa.
KLAUN ČÍS. II kouří klidně dále.
KLAUN ČÍS. I vezme psa a podává ho II, aby si ho vzal.
KLAUN ČÍS. II kouří klidně dále.
KLAUN ČÍS. I vezme psa a postaví ho k zahrádce, aby si ho vpustil
dovnitř.
KLAUN ČÍS. II kouří klidně dále.
KLAUN ČÍS. I je celý zmaten.
KLAUN ČÍS. II dívá se klidně z okna a kouří.
KLAUN ČÍS. I jde, a zatímco hudba hraje šílenou píseň nejlepšího
tabáku pod sluncem, vrávorá bolestí. Najde svůj černý klacek.
Plíží se s ním podle zahrádky, zastaví se. Váhá před zločinem.
Chce se už rozběhnout, když vtom klapne péro v klacku
a z klacku vyletí dlouhá černá tyč.
KLAUN ČÍS. II zděšen se jí mimoděk chytí, udělá přemet, dýmka
vypadne mu z úst.
KLAUN ČÍS. I ji rychle uchopí a jde zvolna do vily, kdež se s ní postaví
u okna.
KLAUN ČÍS. II zděšen drží hůl v ruce.
KLAUN ČÍS. I se mu směje.
KLAUN ČÍS. II prohlíží si hůl.
KLAUN ČÍS. I se mu směje.
KLAUN ČÍS. II prohlíží si hůl a pak ji srazí zase do klacku.
KLAUN ČÍS. I je udiven.
KLAUN ČÍS. II vezme klacek, přiloží si ho k oku, zmáčkne péro a dívá
se dlouhým dalekohledem po moři.
KLAUN ČÍS. I je ohromen.
KLAUN ČÍS. II dívá se dalekohledem na něho.

KLAUN ČÍS. I vezme dýmku a chce kouřit. Dýmka nehoří.

KLAUN ČÍS. II dívá se dalekohledem upřeně na něho.

KLAUN ČÍS. I vyklepává dýmku: po tabáku není v ní ani potuchy!

KLAUN ČÍS. II dívá se mu dalekohledem přímo do oka, pak srazí dalekohled zase do klacku. Vezme velký stříbrňák, vyhodí ho do vzduchu. Jde pro psa a přitáhne si ho k sobě. Zmáčkne péro, vezme dalekohled, zadívá se na klauna čís. I, který však zničen sklonil se hlavou k zemi, takže klaun čís. II setká se s opačnou vyhlídkou.

PRVNÍ MEGAFON:

Pozor! Zpříma hled'!

DRUHÝ MEGAFON:

Vpravo toč! – Pochodem pó-chod!

Hudba hraje veselý vojenský pochod.

IV. Adam a Eva

KLAUN ČÍS. I chodí zničen po vile.

KLAUN ČÍS. II táhne psa za sebou a chodí po ostrově.

KLAUN ČÍS. I sleduje ho bolestnými pohledy.

KLAUN ČÍS. II dívá se obráceným dalekohledem do obecnstva.

KLAUN ČÍS. I chodí ze zoufalství po rukou.

KLAUN ČÍS. II dívá se se zájmem naň dalekohledem.

Hudba dohrá.

KLAUN ČÍS. II usedne na hromádku písku, na níž dříve stál pes.

KLAUN ČÍS. I objeví se znova u okna.

KLAUN ČÍS. II vyndá ohromné jablko a začne jíst.

KLAUN ČÍS. I je zmaten více než jindy.

KLAUN ČÍS. II vyndá velký pytlík jakýchsi podivných kulatých věcí a položí ho podle sebe.

KLAUN ČÍS. I namáhá se vylézt z „okna“.

KLAUN ČÍS. II jí a občas se dívá dalekohledem na moře a do klaunovy tváře.

KLAUN ČÍS. I číhá, až klaun čís. II položí nedojedené jablko vedle sebe, a uchopí oběma rukama dalekohled.

KLAUN ČÍS. II tak učiní.

KLAUN ČÍS. I rychle překročí čáru, která naznačuje „okno“ ve zdi, a chce se zmocnit jablka.

KLAUN ČÍS. II se naň prostě podívá.

KLAUN ČÍS. I se zastydí a vrátí se oklikou řádně dle všech pravidel celé hry do svého domku.

KLAUN ČÍS. II jí jablko.

KLAUN ČÍS. I vyšel z domu a nabízí vilu klaunu čís. II za onen tajemný pytlík s oblymi věcmi.

KLAUN ČÍS. II dojedl jablko, přikývne.

KLAUN ČÍS. I vezme pytlík a tančí tanec veliké radosti.

Hudba spustí tanec i pochod.

KLAUN ČÍS. II stojí v zahradě, kam si postavil psa, vyhazuje si velký stříbrný peníz do výše, dívá se dalekohledem po krajině, „voní“ k růžím.

KLAUN ČÍS. I dotančil až na okraj mořského břehu...

KLAUN ČÍS. II dívá se za ním.

KLAUN ČÍS. I rozevře pytlík, odkud vyletí hejno vrabčat.

KLAUN ČÍS. II se za nimi dívá dalekohledem.

KLAUN ČÍS. I je venku sám a sám!

Hudba hraje rozbublaný, veselý kousek.

KLAUN ČÍŠ. II má dům, peníze, najedl se, zakouřil si, má dalekohled i psa!

A přece jsou oba na osamělém ostrově, odkud se nedostanou!

V. Potřeba tajemství

KLAUN ČÍŠ. II je v konci se svými kousky – co teď?

KLAUN ČÍŠ. I usedl pod okno boháčova paláce a dívá se melancholicky kolem.

KLAUN ČÍŠ. II pátrá dalekohledem do blízka i do dále, za chvíli pobíhá zmateně sem a tam. Konečně vyjde z vily a obtančí celý ostrov. Dívá se, hledá a pátrá – pomoc odnikud!

KLAUN ČÍŠ. I dívá se tupě kolem.

KLAUN ČÍŠ. II pátrá dalekohledem v nejbližším okolí. Najednou uvidí, že pes kýve ocáskem... Porozumí. Vyndá velký stříbrný peníz, jde k psovi, hodí peníz dovnitř, zatáhne za ocas.

Ohlušující rána. Celý cirkus se zatmí a nahoře nad mračny objevuje se ohromný nápis v růžovém světle:

ZEMĚ JE KULATÁ

SBORY ANDĚLŮ vysoko nad manéží zpívají posvátný žalm.

PRVNÍ MEGAFON:

Nuže pojd', synu můj, a neboj se!

DRUHÝ MEGAFON:

Nebot', aj – země kulatá jest!

PRVNÍ A DRUHÝ MEGAFON:

A nikdy se na ní neztrácíme! Ani utopit se nemožno!

VELKÝ CHLUPATÝ PES počne vesele štěkat.

PRVNÍ MEGAFON:

Je kulatá –

DRUHÝ MEGAFON:

Je kulatá –

PRVNÍ MEGAFON:

Země –

DRUHÝ MEGAFON:

Země!

SBORY ANDĚLŮ:

Je kulatá!!

KLAUN ČÍS. II zavýskne, odhodí velké dřevěné střevíce a vrhne se vesele z manéže do uličky cirku. Opravdu, neutopil se! Ostrov zmizel.

KLAUN ČÍS. I zavýskne a vrhne se na druhou stranu do uličky. Opravdu! Země je kulatá! Není možno se utopit!

OBA KLAUNI běží proti sobě do uliček, oběhnou celý cirkus a přicházejí proti sobě, zářící a šťastni!

Hudba spouští závěrečný baletní chaos.

KLAUN ČÍS. I vybíhá zase ven.

KLAUN ČÍS. II skáče do kruhů v manéži a snáší dolů spanilou Evropu.

KLAUN ČÍS. I sjíždí po žerdi od vrcholu cirku se třemi přespanilými
díly světa najednou!

KLAUN ČÍS. II skáče do kruhů a sletuje dolů ještě s Austrálií a Polynésí!

Ale už jsou tu i Neznámé díly světa a je jich skoro dvacet na počet, které počínají vířit a tančit uprostřed manéže Tanec všech dílů, světa počítaje v to i Evropu! Bílé, modré, zlaté, stříbrné, černé, šedé, karmínové i cinobrové hvězdy rodí se z temnot a zapadají v jásavém rytmu do obzoru: poklekají, snášejí se, vznášejí se, poletují, zpívají, vydávají veverčí skřeky, zatímco

DRUHÝ MEGAFON hučí jako parní siréna a

PRVNÍ MEGAFON odříkává s velikým potěšením: Heřman z B-bubna
byl udatný pán...

DIDEROTOVCI
čili
„ALE ANO!“

- *Ach, pane, povídejte si nějaký nesmysl!*
- *Nějaký nesmysl s dobrým koncem?*
- *Ano, a hodně barvitý a nesouvislý!*

I

Pane, znáte krásnou Diderotovu historii o Wilkesovi? Neznáte? Nedivím se, neboť dnes nečte nikdo Voltaira nebo Rousseaua, stejně jako z anglické literatury nečte Richardsonovu „Pamelu“ nebo Fieldingova „Dobrodružství Josefa Andrewse a jeho přítele pana Abrahama Adamse“ – ale najde se v téhle literatuře ledacos, co opravdu uchvátí. A zejména u Diderota. Jeho malé romány a povídky byly pro mne vždy četbou, která mne rozněcovala. A krátká povídka o Wilkesovi je více než věc krásná a rozněcující.

„Všecky si k zbláznění zamilujete příběh pana Wilkese, až poznáte jeho příběh“ – tak to začíná.

Bohatý Angličan přijede do Neapole a vyšle náhončí, aby mu našli nejkrásnější milostnici, kterou lze nalézt. Na mořském břehu zařídí si nejútulnější příbytek, a když se tam nastěhuje, čeká ho tam div: na pohovce leží žena na podiv krásná v nejpůvabnějším a nejhečbím ústrojí, má poloobnažená ňadra, hlavu opírá o ruku, loket se boří do veliké podušky a ta žena mlčí a její nachová ústa jako růže se neotevrou než k polibku. Je z toho setkání velké šílenství, které po šesti měsících končí tím, že dona Flaminia, jak se milostnice jmenovala, uprchne svému milenci se všemi poklady někam nahoru do Itálie.

Wilkes je zničen. Miloval tuto ženu a zbožňoval ji. Neměla mu to udělat. Proč kradla, kde mohla prostě jen požádat? Soud se dozví o celé historii a posílá k Wilkesovi. Wilkesova odpověď: Do čeho se to mícháte? – Wilkes se chce vrátit do Francie a dostává náhle od své zbožňované dopis z Boloně, aby za ní přijel, že ji chtějí zatknout.

Jede, zachrání její čest, vrátí se do Neapole, aniž ji spatřil. Večer, když přijde do své letní rezidence, koho tam nenajde zase na známé pohovce než ji, která se vrátila zase tajně se všemi ukradenými poklady? Wilkes uprchne k abbému Galianimu. Donna Flaminia přijde za ním. Je z toho velká scéna, neboť krásná žena tvrdí, že je

matkou a že Wilkes je otcem dítěte. Klečí přitom před svým pánem a jsou z toho ohromné rozpaky, které ukončí šlechtný Francouz či Angličan tím, že zanechá své bývalé milostnici všechno, co s sebou do Itálie přivezl, a uprchne po moři do Francie. Diderot ukončuje tento příběh nadšeným obdivem pro Wilkesa, který tak skvělým způsobem jednal s nevděčnou a nepoctivou kráskou. Co prý by takový člověk neudělal pro nešťastného přítele, pro ženu milující, poctivou a věrnou?

Konec téhle povídky byl mi vždycky nepochopitelný a k smíchu, neboť jakou velkolepou obět' přinesl by Wilkes ženě milující, poctivé a věrné? Krása celé povídky je právě ve dvojí situaci, v níž ušlechtilý pán najde svou koupěnou krásku – a je to nějaká symbolická věc, kterou si vymyslel Diderot sám na sebe a pak z toho vysoustruhoval historii se šlechtným koncem. Donna Flaminia – tot' myšlenka, s níž se setkává velký myslitel jako s nejkrásnější dámou dvakrát na stejném loži, ale za různých okolností – po druhé musíme všichni daleko ven do bouří, aby se nám nejkrásnější dobrodružství našeho života neztratilo v nějakém hloupém kompromisu.

Ale o tom jsem nechtěl vykládat, třebaže historie velmi úzce souvisí s historií naší...

II

Ulicí „U Sedmi andělů“ jste jistě nešel, pane, nikdy, ačkoliv tato ulice nepatří zrovna k nejošklivějším. Je to ztracený bulvár či spíše řečeno: ztracený pokus o bulvár s několika roztomilými platany a s velkými komplexy zahrad za starými domy, které tu a tam mají vzezření starodávných vil s balkóny a vrátky. Zahrady táhnou se vzhůru do návrší, které není nikde na mapách zakresleno, neboť je nepatrné, ale jedinečné. Je to samá strž podle strže a roklna vedle rokliny, krytá spoustou bezových keřů a starých, úctyhodných

stromů, z nichž nejstarší má jistě přes 500 let. Tomuto místu se od nepaměti vyhýbaly všechny požáry a revoluce a motyky kopaly tu jenom na základech budov na spadnutí. Celý bulvár je pln zvláštního ticha a strážníci zabloudí sem málokdy, nemajíce tam prostě ničeho na práci. Automobily tu nevidět, neboť letí spodním bulvárem kolmo na ulici „U Sedmi andělů“.

Název ulice? Nedovedu vám jej vysvětlit. Zdá se být stejně starý jako tento kout, stvořený pro milence a roztoulané studenty.

Když tam tudy šel Fernand Chabrier, byl také milencem, který však dosud nebyl vyslyšen. Bylo to podivné u něho, který byl znám v ženském světě jako muž, s nímž nebyla možná hra na schovávanou. Bylo mu 32 let, byl hezký, měl velké jmění, které se odhadovalo na několik milionů, byl znám svými vybranými způsoby a jeho elegance byla vzorem pro mladý mužský svět – ale proč by konečně tento přelétavec nenarazil na překážku? Proč by konečně nebylo i pro něho na tomto světě epizody, v níž by hrál úlohu podřaděného?

Ona byla asi o osm–deset let mladší než on. O jejím původu nevědělo se nic bližšího. Možná, že to byla dobrodružka, která přišla, aby oslnila a vybrala si svou oběť, ale nebylo ji vidět než na několika nejvybranějších večírcích a na ostatních marně Fernand po ní pátral. Přicházela obvykle se svou nemocnou tetou, a davši se vyprovodit všemi pány, kteří byli jen poněkud toho večera volni, odjížděla domů, odkudž nevycházela třeba po několik dnů. Měla exotické jméno Juany dela Cruz, ačkoliv nebyla Španělkou. Znala výborně italsky, anglicky a francouzsky a jednoho dne se prozradila, že ovládá poněkud i holandštinu. Kdo byla tato žena?

Její jižní krása okouznila Fernanda úplně. Zamíloval se do jejího zjevu, dal se cele unášet její bytostí. Vysoká, štíhlá, černovlasá. Temné oči dívaly se většinou stranou, když se upřely rovnou na Fernanda, byl jimi úplně zmaten. Rty rozvíraly se jako krvavá motýlí křídla. Nemluvila mnoho. Ráda se smála. Nerada jezdila autem, raději chodila pěšky. V posledních čtrnácti dnech podaři-

lo se Fernandovi třikrát, že se mohli setkat a vyměnit pár slov. Naposled byla z toho trochu delší procházka, jedna z nejrozkošnějších, již se kdy Fernand věnoval.

Procházka se opakovala na druhém konci velkého města, kdež byli milenci jisti před zraky kohokoliv. Fernand byl nadšen vzácnou příležitostí a mluvil toho dne o nejpošetilejších nesmyslech, zatímco krásná Juana se jenom smála a smála. Začalo to nějak, sotva vstoupili do této začarované, tiché ulice a věnovali se prohlídce všelijakých krámků a krámů, v nichž viděli tak často ve skle sebe šťastné a rozblázněné nějakým velmi pěkným dobrodružstvím. Fernand jenom jedenkrát litoval, že nešli někde po hlavním bulváru, kde by byl mohl odvážit se koupiti dar, který by dnes jistě nepřišel nevhod. To tehdy, kdy za oknem malého květinářského obchodu objevila se hrst pestrých květů. Ale květy byly příliš nijaké a povadlé, když tu náhle Juana i Fernand stanuli před knihkupeckým krámkem, který měl za výkladem pečlivě srovnány nejrozmanitější tisky různých autorů. Fernand byl znalcem a Juana dle všeho také, neboť za chvíli byli v živém rozhovoru o jednotlivých zvláštnostech tohoto výkladu.

Fernand měl širší informace z tohoto zvláštního trhu, kdežto Juana byla pozornější a v okně bylo zase vidět dva šťastné lidi, kteří si rozuměli čím dále tím lépe!

III

Jsou na světě věci, kterých nepochopíme nikdy, a některé, které nutně pochopíme až po čase. K těm prvním patří, pane, náš život, láska, nenávist a smrt a k těm druhým smrt, láska, nenávist a život, když dosáhneme 70 let. Když se Fernand s Juanou dívali do výkladu, stala se tato jednoduchá věc s nepochopitelným dodatkem:

Objevila se tam zvolna nad knihami a starými tisky ruka, která postavila na starou safiánovou vazbu toto oznámení:

JEDINEČNÝ VÝTISK
DIDEROTOVÝCH POVÍDEK!
5 000 franků! – Procházka v zahradě!

Fernand i Juana četli jednou i podruhé. Konečně to přečetli i po třetí. Toto prapodivné oznámení nabízelo jedinečný výtisk Diderota – s procházkou v zahradě. Co to znamenalo? Fernand podíval se na Juanu, která se usmívala.

Pak vešli dovnitř.

Holohlavý příručí zadíval se na ně s úžasem. Bylo vidět, že podobné krásné návštěvy tento krám dosud nebyl svědkem. Fernand nadzvedl hlavu nad pultem, k němuž se vždycky naše hlava sklání, když vejde do knihkupeckého krámu. Juana se rozhlížela kolem s netajenou zvědavostí. Všade, všade plno knih v nejrůznějších vazbách a seskupeních. Zatím přišel odněkud pán se zeleným stínítkem nad očima a s malou sametovou čepičkou.

Diderotovy povídky? Ale ovšem – byly k dispozici. Jedinečný exemplář skvěle vysázený ruční sazbou a jedinečně umělecky svázaný. Oči Juaniny se zaleskly, neboť šlo opravdu o klenot tiskařského i vazačského umění. A zatímco Fernand vyrovnával svůj účet, zval je starý pán se sametovou čepičkou: – Panstvo dovolí, abych je doprovodil?

V celém krámě nebylo kromě holohlavého příručího nikoho. Pán s čepičkou vystoupil na schůdky a zmáčkl knoflík. Za okamžik bylo vytahovadlo o několik poschodí výše před vysokou stříbrnou brankou, která se sama otevřela. Veliká zahrada objevila se zrakům milenců. Když se ohlédli, vytahovadlo odvezlo pána s čepičkou zase do krámu a stříbrná branka se zavřela.

– Můj bože, vzdychl komicky Fernand, – kde jsme se to octli a co to má znamenat? – Domy jako zázrakem se ztratily. Dalo se tušit, že toto je jeden z oněch tajemných úvalů v pahorku, který se táhl nad celou ulicí. Zahrada byla uzavřeným celkem a snad nepotřebovala

ani zdí. Dvě cesty, posypané nejjemnějším pískem, vedly do spleti keřů a stromů, nad nimiž zářila modrá obloha.

Zadíval se na Juanu. Stála a kabonila se.

Rozesmál se upřímným smíchem: – Snad si nemyslíte, že jsem vás zavedl do pasti? Sám tomu nerozumím. Ale jsme-li tu, proč bychom se opravdu neprošli po zahradě, která je dle všeho velmi pěkná?

– Juano, řekl jí, nakláněje se nad spoustou cizokrajných kosatců, – vy víte, že bych se nikdy neodvážil – ale podívejte se, podívejte se, jaké vzácné druhy!

– Juano, řekl jí, kráčeje po bílé stezce vzhůru, – snad to je všechno nádavkem k přemrštěné ceně, ale podívejte se na tento strom!

Oba vybuchli ve smích.

Tabulka na stromě udávala *Diderotovy spisy stránku 56!* Číslice byly ještě mokré, jako by je nedávno byl kdosi na tabulku namaloval.

– Moje krásko, rozesmál se Fernand, – teď tomu teprve rozumím. Je to známá zahrada sladkého oddychu z našich snů, v níž si opakujeme, co víme nejkrásnějšího. A tady dle všeho máme číst. Neusedneme na lavičku?

Usedli. Opravdu otevřeli knihu a našli si stránku 56. Začínala tam kratochvilná historie o slečně Husové a panu Bertinovi, ale tu přece nebylo možno číst celou!

– Juano, zavzdychal Fernand, – zdá se, že jsme upadli do rukou nějakých ztřeštěných lidiček a mé srdce počíná stonat rovněž jejich ztřeštěností.

– Nebylo by divu! ozvala se jasným hlasem. – Patříte dnes k nim!

– A budete-li se hněvat, začnu doopravdy číst historii o panu Bertinovi.

– Zdá se mi, že se na ni dobře pamatuji ještě ze školních let.

– Ale já nějak zapomněl!

– Neodvažujte se! Pojdme raději dále!

IV

Byla to opravdu bláznivá zahrada, neboť tam našli, pane, ještě pět tabulek s číslicemi určitých stránek, kde začínaly určité povídky, ale Fernand ani Juana je ovšem nečtli. Smáli se jako děti tomuto nesmyslnému nápadu neznámého staříka, který chtěl, aby lidé v klidu nad městem střech hovořili takto se svými básníky a mysliteli.

Pod pátou tabulkou našly se však jejich prsty a náhle jako blesk vrhl se Fernand na krvavého motýla jejích rtů. Zmátl se. Motýl prchl v pravý čas a ozval se povel: A nyní čtete!

Zajíkal se.

Nepovolila.

– Juano, jest to nesmysl. Vy víte, že –

– Čtete!

Musel číst! A co nečtl? Zrovna to byla historie o Wilkesovi. Přečtl ji schválně jako školák se vzdorem i s tajnou rozkoší, maje radost, že může právě touto historií urážet jaksi Juanin sluch. Podtrhl nevědomky s rozechvěním několik slov, když tu náhle zpozoroval, že Juana je nějak dojata příběhem, který právě dočetl.

Začali o něm vážně hovořit.

– Ubohá žena! řekla po chvíli Juana. – Zlato ji svedlo a za to zůstala do smrti potrestána. Zbožňoval jenom její krásu, ale nikdy ji nemiloval!

– Ale já vás miluji i zbožňuji, řekl Fernand a dal si dobrý pozor, aby tentokráte se motýla nechybil.

Za okamžik šli zahradou dolů a nemluvili.

... A teď vám to, pane, musím vykládat přítomným časem!

Jdou, nemluví, když tu uvidí před sebou širokou elegantní besídku, která vypadala jako malířská pracovna...

Vejdou, spatří podivné malé jevišτίčko, a když usednou na lavičku, která tu byla před jevištěm uchystána, zahřímá hrom z jasného nebe...

Zvedne se opona a tam –

- na lehátku, s hlavou o ruku opřenou a i loktem zabořeným do veliké podušky leží – donna Flaminia!

A tato donna Flaminia – je skoro na vlas podobna Juaně!

Juana se chvěje, zatímco Fernand ohromen zírá na něco, čeho neviděl dosud ani v snách. Vzpamatuje se ovšem včas, ale vtom už letí nějaká zlatá opona k zemi a na ní směje se divoké orientální vyšívání do tváří obou milenců, kteří nejsou schopni jediného slova.

- Juano! praví konečně Fernand.

Juana pospíchá ze zahrady. Cesta zatáčí se kolem nějaké zdi a končí malým tunelem, na jehož konci jsou prostá dvířka. Dvířky vchází se na nádvoří starobylého paláce, v němž nikdo nebydlí. A před vraty hlomozí hlavní bulvár...

V

Fernand věděl, že teď neuvidí Juanu již snad nikdy. Záhadná historie s celým Diderotem a s nápadně podobnou donnou Flaminii nešla mu z hlavy. Pochopíte to, pane, uvážíte-li, že Fernanda týrala zejména domněnka, že by si Juana mohla domýšleti, že on to všechno nějak nastrojil, aby se octli někde beze svědků...

Ale pak by přece historie s Flaminii byla nemožná! Juana přece by se nemohla domnívati, že i to on nastražil! Jaký by to mělo smysl?

Jediná věc, která kladla na všechno závoj milosrdenství, byl první polibek, který si milenci vyměnili. Nebylo o tom pochyby: Juana nemohla nemilovat Fernanda a štěstí stálo za dveřmi, kdyby se byla neobjevila ona záhadná žena na loži z pohádky. Jak byla skvělá a ohromující! Jak byla spanilá a žádoucí! Nejhebcí ústrojí zvedalo se jemně jako její dech a úbělové paže čekaly na nejhoroucnější objetí.

Celá historie dala se snad vysvětlit zcela jednoduše. Knihkupcova zahrada byla ideálním dostaveníčkem pro určitý druh lidí a něja-

ký malíř hlupák dělal v besídce efekty. Náhodou byla tu osudová podoba Juanina s Flaminií nebo konečně schválná podoba, kterou neznámý aranžér krásných obrazů zachytil za procházky v zahradě. Originelní drzost, která zasluhovala býti odměněna ranou holí. Starý pán ilustroval knihy dle svého. A jednoho krásného dne může tam dojít k nějakému skandálu a policie zavře všechno na sedm západů.

Prokletá knížka krátkých povídek ležela na stole. A ať ji vzal Fernand kdykoliv do ruky, pořád sama otvírala se na stránce, kde začínala historie o Wilkesovi.

„Všecky si k zbláznění zamilujete pana Wilkese, až poznáte jeho příběh,“ četl Fernand ve dvou dnech asi po sté.

Zavolal si svého prvního tajemníka, který slyšel na zvláštní jméno Holátko, a kázal mu čísti historii o Wilkesovi ještě jednou. V tom všem bylo přece určitě nějaké tajemství.

Holátko byl klidný temperament, který přečtl celou historii úplně bez vzrušení.

– Co tomu říkáte?

– Pán se mne ptá na cenu této povídky?

– Nikoliv, ptám se vás, co tomu říkáte.

– Jest to romantický příběh, který –

– Zavolejte mi Willse!

Přišel druhý tajemník. Dostal knížku do ruky a čtl.

– Willse, v té povídce je někde nějaké tajemství, ale nevím kde.

– Nevím. Dovolil bych si jenom poznamenat, smím-li –

– Co se vám zdá?

– Že takových žen už na světě není.

– Myslíte, nenapravitelný pesimisto? Automobil!

Fernand se pustil k ulici „Sedm andělů“. Byl rozhodnut. Chytne holohlavého příručího pod krk. Pojedou do zahrady. Vletí do pavilónu. Najde aranžéra. Zpolíčkuje ho. Nedá se už déle trápit záhadou, která svítila v propastech úbělem nejspanilejšího těla.

Dojel před krám.

Krám byl zavřen! A nikdo nevěděl, kam se majitel odstěhoval!

Fernand kroužil tři dny kolem domu, v němž Juana bydlela, ale marně číhal, marně dával pozor. Ani Juana se neobjevovala. A v duši Fernandově zuřil víchř, který hrozil katastrofou.

VI

A v ten čas musel, toť se rozumí, zase přijet jako na zavalanou strýc Benjamin Fitzgerald se svou ženou Adelaidou a zase (tentokráte naposled) měla se opakovat hloupá historie se závětí strýce Marcela. Člověk slepuje dohromady nejkrásnější dobrodružství svého života, které šťastná náhoda posvětil a rozbije na padrť – a najednou je tu zbytečná hloupost, která zdržuje! Tak to bývá, pane, na světě.

Fernand Chabrier byl sirotek. Otce i matku ztratil v jediném roce, když mu bylo 10 let. Rodiče zanechali mu dosti slušné jmění, z něhož mohl být pohodlně živ, nezříkaje se žádné radosti a žádného požitku na světě. Správcem jmění byl strýc Marcel, který zemřel před pěti lety, zanechav tu ohromné jmění a jedinou dceru Adelaidu. Strýc Marcel byl podivín a neměl svou dceru rád. Tvrdil, že rodina Chabrierů je u konce s vývojem a že nastane její pád a zánik. Věřil ještě ve Fernanda, že snad on nebude prostým správcem zděděného majetku a že rodina se ještě jedenkrát snad vyznamená. Určité vlohy tu byly, jenom vůle nějak zanikala. A tak se stalo, že strýc Marcel ve svém podivínství dal své dceři, která se rozhodla pro sňatek s bohatým americkým prasečkářem Benjaminem Fitzgeraldem, věnem jenom tři milióny a ostatek určil Fernandovi, dovede-li je nějak originelně utratit. Lhůta byla určena na šest let. Nepodaří-li se Fernandovi nalézt nějaký originelní plán, jak se miliónů zbavit, mělo celé jmění připadnout dobročinným institucím. Každý rok scházeli se američtí příbuzní,

notář a Fernand, aby zjistili, našel-li už Fernand cestu k dědictví. Notář měl rozhodovat o originalnosti určitých návrhů šťastného dědice, přičemž měl k ruce zvláštní instrukce, psané rukou strýce Marcela. Obsahu nikdo ovšem neznal.

První rok nelámali si s celou historií Fernand dlouho hlavu. Řekl, že na celou věc je dosti času až po dvou letech.

Ale po dvou letech vzal si nový termín a rok nato navrhl zcela vážně, aby se mu daly prostě strýcovy milióny k dispozici, že je vyhází oknem. Notářovy instrukce zamítly tento plán jako neoriginální.

Čtvrtého roku vzal si Fernand na pomoc svého prvního tajemníka, který vypracoval rozsáhlý plán na velkou geologickou výpravu do Kanady, kterou měl vésti známý cestovatel Frank Drawys, a velkou zoologickou výpravu na řeku Orinoko, kterou měl míti pod dozorem slavný entomolog Giovanni Joyce. Organizování výprav bylo odmítnuto jako naprosto neoriginální a neodpovídající tajným instrukcím.

Letos Marc Wills navrhl a rozpočtl do posledních podrobností velkou soubornou výpravu do staré Babylónie a Asýrie, která by do deseti let vykopala všechno, co tam lze vůbec nalézt, a rozluštila všechny texty. Vůdcem výpravy měl být Harry von Wahlheim...

Zase zamítnuto! Tentokráte s úsměvem, který starého Willse uváděl v zuřivost.

Za rok byla tu poslední lhůta.

Ale co bylo Fernandovi do toho! Kudy chodil, tam přemýšlel jedině o Juaně a Wilkesově historii, o podivném dobrodružství v zahradě nad městem a o pánu se zeleným stínítkem nad očima.

Konečně se mu podařilo propašovat do rukou milenčiných zoufalý dopis, který obsahoval jedinou řádku:

- Cožpak už se neuvidíme nikdy?
- *Ale ano!* zněla odpověď.

VII

– Pane! vykřikl Fernand, zastavuje v nejprudším letu automobil na hlavním bulváru a lově z množství lidí malého pána uděšených očí, zatímco obecenstvo jalo se hučet jako podrážděný roj sršňů –

– Pane! vykřikl Fernand, posazuje si pána podle sebe k volantu, – nevzpouzejte se a jedeme!

– U čerta, nehýbejte se! Nic vám to nebude platno!

– Povídám vám, že přejeďte každého, kdo mi přijde do cesty!

– Vaši adresu! Rychle!

– Ach, poznal jsem vás, ač jste se chtěl skrýt! Nemáte sice brýlí a zeleného stínítka, ale jste to vy!

– Dům v ulici „U Sedmi andělů“. Jedinečné vydání Diderota! Vzpomínáte? A nyní přijde výprask nebo –! Marcu, počkejte dole!

A zase vyjeli vytahovadlem někam do třetího poschodí. Vešli do jednoduché kanceláře, kde byl psací stůl, několik židlí, dvě skříně a telefonní aparát. Pán, který míval kdysi čepičku na hlavě, byl úslušnost sama.

– Račte se posadit.

Fernand zadíval se do očí pána, kterého si unesl z bulváru. Byly černé a hluboké. Bylo v nich něco neskonale jemného, co přejelo jako sametem po nervech nedočkavého návštěvníka.

– Vážený pane, ozval se přidušený hlas, – jsem vám úplně k dispozici.

– Víte, co na vás chci.

– Vím a nebudu vás unavovat žádnými výmysly. Byli jsme společnost podnikavých lidí, kteří chtěli udělat na světě něco nového. Byl jsem a částečně dosud jsem hlavou této společnosti, která zatím zkrachovala úplně, ale podržela svoje ideály.

– Kde je váš holohlavý příručí?

– Vedle. Přejete si ho vidět?

– Kolik to máte psacích strojů?

– Patnáct.

- Zkrachovali jste a píšete na patnácti strojích – co byste na nich psali?
- Adresy. Děláme rozsáhlý adresář.
- Nač?
- Na dílo, které chceme provést a provedeme.

- Mluvte zkrátka!

- Jde o renesanci v knihkupectví, či abych se lépe vyjádřil – jde o organizaci „duševní korporelnosti“ mezi lidmi, kteří nemají o tvořivém optimismu na světě ani ponětí. Většina lidstva trpí tím, že se oddala tajné zuřivé radosti ze škarohlídství a dává rozvíjet se jenom svým nejnižším pudům, zanedbávajíc ty, které jsou o stupeň vyšší a dle názorů našich expertů velmi důležité. Lidé jsou buď idealisty, nebo materialisty, ale nejsou materialistickými idealisty v nejkrásnějším slova významu. Rozumí se, že to je všechno věc pro nás velmi vážná. Celou řadu let děláme pokusy, zkoumáme boháče jako chudáky, zkoumáme pudový život miliónů lidí a rádi bychom našli jeho vyšší základnu, na níž bychom se potom všichni sešli, vychováni oněmi pudy, nad nimiž se dneska krčí nosem...

- A já byl tedy objektem? A objektem byla i dáma?

- Byla v tom nešikovnost našeho experta.

- Myslel jsem si to. Před týdnem byl bych vašeho příručího možná zardousil, ale dnes je tu jiná situace. Byl byste ochoten a vyprávěl o svých pokusech něco mému tajemníkovi?

- *Ale ano!*

- Cože?

Dole u automobilu už se Fernand nezdržel: – Marcu, jděte tam nahoru k tomu starému blbci, zdá se, že má plán, na který vy nepřijdete nikdy!

VIII

- Ten stařík není zrovna tak hloupý, pane, jak jsme spolu včera mysleli.

- Má vskutku něco v hlavě?
- Ano, pane, ten chlap má v hlavě dokonce celý plán!
- Celý plán, Marcu?
- Ano!

Fernand si najednou tleskl do rukou: Hrome, aby tak byl vymyslel opravdu nějaký originelní plán?

- Je v tom původnost!
- Sem s tím!

- Nemohl jsem to ani všechno sepsat, ale chvílemi bylo to opravdu velkolepé. Zasahovalo by to do všech vrstev společenských a vyhovovalo by to všem, aby prý bylo dokonáno osvobozenké poslání všeobecné výchovy. Představte si, pane, jenom, že ten člověk chce ve velkém zorganizovat všechny drobné zábavy po venkově a po městech a že chce dodávat nenápadně na všechny strany svoje agenty, kteří by všade šířili veselí a smysl pro osvobozující humor. Rozumí se, že by se vydával i časopis, který by se propagoval, a že by se tato výchova vzala z rukou pouhých výdělkářů, kteří vydělávají na sprostotách a ničemnostech. Sta umělců byla by angažována, aby pomáhala veselému smíchu udatných lidí k vítězství. Lidé s talentem by prostě nemohli zakrnět, neboť by se mohli uplatnit.

Agentury měly by k dispozici i všechny cirky a zábavní místnosti. Vytvořil by se trust proti dosavadním podnikatelům a všechn materiál by se dal k dispozici lidem opravdu povoláním a nebojácným průkopníkům nové výchovy, která by se nebála vyjít člověku vstříc tam, kde je nejvíce zaujat. Rozumí se, že by to mělo blahodárný vliv i na divadla i kina, která zase v poslední době neoferují než zakukený román, kterému by se vyhlásila vojna obrazem. Fotografie a kino, celé slovníky nevidaných krás světa zaplavily by knihkupecký trh. Mládež našla by tam, co miluje, ve stonásobném rozsahu a byla by nadšena skutečným bohatstvím života. Mladé dívky našly by svůj vysněný svět zachycený v nejskvělejších obrazech, proti nimž dívčí román byl by hloupým kusem žvastu o ničem. Otázka

výchovy polodospělých řešila by se jedinečným způsobem tím, že by se jim bez ohledu na dosavadní výchovu dalo k dispozici vše, co vykládá o síle i bezmoci člověka. I pro oči starých panen našly by se obrázky, které by po letech rozněcovaly a dojímalý, zatímco nej-slavnější autoři psali by jenom pro ně vzpomínky na nejčarovnější příběhy tohoto světa.

Chtějí posílat svoje agenty se zvláštním materiálem k morálním i nemorálním čtenářům a chtějí tím, pane, zamíchat takovým rozhodným způsobem, že by se nad každou knihou našlo prý prostě lidstvo a nikoliv už jen člověk.

Chtěli by vniknout do nemocnic i do věznic, do dolů i do hangárů, do škol i do tanečních místností a všude zanechat něco, co každý může číst a čím se opravdu může pobavit.

Chtějí prý rozvířit dosavadní nečinnost na tomto poli anketami, které by vedly třeba i k revolucím...

Ach, pane, chtějí udělat vše i pro člověka, jehož pudy se dostaly na scestí, neboť v tohle scestí oni nevěří –

– Máte to vše sepsáno?

– Ano.

– Rozpracujte to! Propouštím vás i s Holátkem na tři dny. Pak vás zavolám.

IX

– Milovaná,

řekl jsem si, že Vám dnes napíšu dopis, neboť musím Vám ho napsat. Jde o velmi důležité věci. A odpusťte, že ten dopis bude poněkud filosofický.

Myslel jsem dosud, že rozumím životu, ale od té chvíle, co jsme spolu uviděli onu bláznivou historii v zahradě nad tichou

ulicí, vyjel jsem nějak z kolejí a marně hledám svůj dřívější zdravý rozum. Myslel jsem, že umím užívat života, ale teď vidím, že možnosti, které nám skýtá život, jsou tak ohromné a všelijaké, že jsem se vlastně nedostal ani na jejich okraj. Včera mne napadlo, že bych měl nechat všeho a jít pěstovat zeleninu. Snad to je nějaký sen z dusné noci, ale možná věru, že by stálo za to dělat cokoli, aby se nedostavila nikdy přemíra požitků nebo nějaké sebemenší hloupé opakování určitých „zvyků“, k čemuž společnost mne od nepaměti zavázala.

Dnes je mi nějak úplně jasno, že jsem dosud vlastně nežil, nýbrž že jsem byl v zajetí těch na druhém břehu. Začínám dostávat nějakou úctu sám před sebou, čehož jsem dosud nepociťoval. Zdá se mi, že se vyprošťuji velmi energicky z věcí, které mne naplňovaly neustále vlastně bázní, a že pluji vstříc věcem velmi zajímavým, prožívaje něco, co mně dosud bylo cizí.

Vaše poslední odpověď na můj dopis, neobsahující než dvě slova, připadá mi dnes jako magnetická střelka, která se konečně v nebezpečném pásmu přece jenom najde. Okamžik, který se dostaví, bývá tak zajímavý, že jsem se v něm viděl jako poslední z uličníků na ulici, kteří honí obruč po nejživější třídě mezi automobily. Já, Fernand Chabrier, člověk mající dva tajemníky, pročítal jsem včera svou dosavadní korespondenci a shledal, že nemohlo být nudnější věci na světě. V záchvatu nadšení házeje všechno do plamenů, přísahal jsem, že do tohoto světa už se nevrátím nikdy –

– a proto prosím Vás a žádám Vás, abyste přišla pozítří přesně v 7 do hotelu „Italia“, kdež bude přichystáno pokračování tohoto dopisu.

– Pane,

Marc Wills mně řekl, že Vaše věci mají hlavu i patu, a dnes mně oznamuje můj optimistický přítel Holátko František,

nejklidnější člověk na světě, že je Vaším programem prostě okouzlen.

Žádám Vás, abyste přišel se svou společností určitě pozítří přesně v 6.40 do hotelu „Italia“, kdež bude přichystáno pokračování tohoto dopisu.

X

Fernand, pane, nebyl hloupý mladík. Poznal z pouhé krátké odpovědi Juaniny, že Flaminia je spiknutí, ale nezahájil protiútok, neboť opravdu cítil, že pluje vstříc věcem velmi zajímavým...

A kdyby byl věděl všechno!

Ale to nevěděl, že „tatík Constable“, člověk se zeleným stínítkem nad očima, měl v hrsti Holátka i Willse, kteří vlastně byli jeho agenti a které on šikovně nastrkal do služeb Fernanda Chabriera, aby tam vyzvídali a číhali na příhodný okamžik, kdy se dá zahájit útok na milióny ladem ležící. Marc Wills měl nakázáno soužit milionáře ve snách a klidný František Holátka, obyčejný sangvinik tělem i duší, měl naporučeno dbáti o to, aby Fernandova duševní rovnováha se zase příliš pod pesimismem Marcovým nehroutila. A ti dva to uměli tak dokonale, že Fernand ani nevěděl, jak je neustále čerstvý a napjatý na každou věc.

Otrávil ho Frankem Drawysem, kterého chtěli poslat do Kanady s výslovným rozkazem, aby nedělal hlouposti, a objeví-li něco, aby se o tom raději nezmiňoval. – Franku, řekl mu tatík Constable, – vrátíte-li se objeviv severní točnu, budete pokryt pohrdáním všech spiklenců! –

A spiklenci to byli, kteří si dopisovali s Wahlheimem a dělali marné plány výprav na Orinoko. Strašný hromotluk Rafael Knudsen dělal u tatíka Constabla ze sádry a z bronzu své homunkuly a hádal se s lajdákem Giovannem Pizzetim, který chtěl zapalovat musea

a ničit bibliotéky, je-li taktika otce Constabla správná. O podmínkách záhadné závěti nebylo známo nic více, než že miliónů smí se použít na nějakou originelní věc. To ostatní věděl notář, který sedával velmi často s elegánem Eleutheropulem v restauraci, ale nikdy se ničím neprozradil.

– A je to dobře tak, říkával tatík Constable své bandě, když se u něho někdy sešla celá a hádala se do krve o umění a novou pozici psychologie v něm, – častokráte se provádějí věci nejlépe tak, že se vůbec neprovádějí a všechno se pověsí na tenký provázeček jakékoliv náhody. Co budeme s těmi milióny dělat?

– Aspoň nás zaměstnáš a my budeme slušně živi, říkal tlustý Fleischer, sociolog, jehož knížky se vůbec na knihkupeckém trhu neprodávaly.

– Napíšu ti za pět let první svazek náboženských dějin, ale to bude něco! vzdychal hubený Oliver Deforest, který byl opravdu talentem ve svém oboru, ale potřeboval psát svoje věci někde v naprostém klidu nad tůněmi a srázy střední Itálie.

Čekali všichni a dali se postrkovat zde tím, zde oním nápadem tatíka Constabla, který jednoho dne zavolal svoji dceru.

A který jednoho dne najal onen knihkupecký krámeček v tiché ulici.

A který podtrhl s Knudsenem, čert ví proč, tu historii s Flaminií, právě tehdy s úsměvem: Budme směšnější a otřesme člověkem!

Otřáslí jím zcela obyčejným způsobem. A ten člověk ležel doma na loži a zmítal se v horečce. Tušil, že je obstoupen ze všech stran, a bylo mu to velmi směšné, přichystal si komedii pro sebe, ale bál se, aby Juana nehrála v tom všem ponižující role. Měla jejich slovník! Nebylo to sice špatné heslo, toto jejich „*ale ano!*“ – ale přece jenom, měl-li býti cenou tohoto hesla i člověk a jeho srdce, bylo to poněkud příliš odvážné.

Historie s Flaminií byla drzostí.

Ačkoliv zase právě Flaminiie přidávala Juaně na půvabu.

Ale možná, že Juana ho opravdu měla ráda a šla dobývat, poněvadž chtěla dobýt někoho, kdo za to stál.

A tenkrát proměnilo se válečné heslo těchto diderotovců, kteří snad jakživi Diderota pořádně nepřečetli, ve spoustu zlatých ohnivých i ledových šípů, které svištěly nocí a probodávaly Fernanda ze všech stran.

XI

Poněvadž tatík Constable byl vyzván, aby přišel se svou společností, přišel s ní do velkého pokoje hotelu „Italia“ pět minut před ustanovenou chvílí. Byl nějak rozčilen, ale když se usadil ke stolu a hrábl si tenkými prsty do bílého vousu na bradě, který mu tak znamenitě slušel, byl zase sám sebou spokojen a jeho očička zamžikala.

Rafael Knudsen měřil pokoj velikými kroky, Giovanni odhadoval velikost chvíle na rozechvění přítomných. Frank Eleutheropulos dostavil se v nejdokonalejším smokingu. Engelbert Fleischer položil před sebe zápisník, aby si zapsal některé časy určitých otázek a odpovědí. Oliver Deforest sedl si podle tatíka Constabla a dal se s ním do rozhovoru o skutečné ceně náboženství pro určité chvíle člověka.

V 6.40 dostavili se přesně oba tajemníci Chabrierovi. Marc Wills měl obličej zoufalého klauna, zatímco Holátko nějak zářil. – Maličko, děti, pravil, – a poletíme!

V ten okamžik vešel Fernand. Bylo na něm vidět, že se přemáhá. Pozdravil se se všemi a usedl. Přehlédl si společnost. Otec Constable pokračoval klidně v rozhovoru s Oliverem.

A pak přišel notář, který upřel tázavě zrak na pána v nejdokonalejším smokingu.

– Byl jsem vyzván, řekl, – abych se dostavil do dnešní schůze, na níž mám pronést definitivní úsudek o věci, která se týká závěti pana Marcela Chabriera, strýce pana Fernanda Chabriera. Páni tajemníci měli rozkaz, aby dali informace. Mohu předpokládat, že pánům jsou tedy podmínky závěti povšechně známy.

– Až na jednu! podotkl Fernand Chabrier.

– Zmíním se o ní okamžitě. Pan Marcel Chabrier odkázal své jmění svému synovci panu Fernandu Chabrierovi do určité lhůty, najde-li se originelní plán, jak tohoto jmění použít. Dosavadní pokusy o originalitu ve velkém ztroskotaly. Poslední lhůta dojde příštím rokem. Podle mého mínění je možno vyřídit všechno už letos a zavolati pana Benjamina Fitzgeralda s jeho paní, kteří meškají v jihofrancouzských lázních, prostě k podpisu. Soudím totiž, že návrh, který mně byl předán v poslední době a v němž byl obsažen plán výchovy pro duševní korporelnost lidstva, je skutečně dostatečně originelní, ačkoliv nepostrádá určitého zápachu kantorství, vyhovuje přitom podmínce, která byla připojena v tajném dodatku k závěti a která skvěle prozrazuje znovu obchodního ducha velké rodiny. V podmínce se totiž žádalo, aby lidstvo mělo z originelního plánu viditelný prospěch, aby bylo šťastnější a spokojenější – a aby plán zaručoval i případný výdělek...

To bylo tedy to? Praobyčejné chytráctví podivínského ducha! Tot' se rozumí, že se na výchově k duševní korporelnosti daly vydělat peníze! Organizace lidových zábav ve velkém! Morální i nemorální lektura pro všechny vrstvy obyvatelstva! Pevným dodržováním velkolepého programu opravdového duševního veselí daly se vydělat milióny. Jenom o ten počátek šlo. Souboj s příliš literárními divadly. Boj až na nůž proti ohlupujícímu, pouze výdělečnému kinu. Boj až do krve s velkovýrobci oplzlých odrhovaček! Na to vše byly tu teď peníze!

Všecky oči upřely se na Fernanda.

Zvedl se krásný a majestátný a řekl:

– Poněvadž můj strýc měl ve své závěti podmínku, kterou jsme slyšeli a která mně není nikterak milá, prohlašuji, že si míním ponechat z celého jmění pouhých 10 % a že svěřuji ostatní panu, panu Dangès-Constablovi, aby svůj plán začal provádět.

Všecky oči upřely se teď na tatíka Constabla.

– Pánové, prohlásil, – jsem nějak dojat, ale nechtějte na mně žádného prohlášení. Buďte ujištěni, že dobrá věc dobře začala.

A sedl si...

Nastala pauza, že bylo slyšet mouchu bzučet za oknem.

Hodiny odbíjely sedm.

Přijde Juana, nepřijde? Přijde ta, která hrála hlavní roli ve spiknutí? Zastydí se? Ach, jaká to komedie se smysly člověka, s penězi, s poslední vůlí bláznivého strýce, jaká to hra s jakýmsi blbcem, kterému se říkalo Fernand!

A Fernand vstal a řekl:

– Měl bych malou poznámku, dovolí-li pan notář. Dostal jsem se do kola jako uštvaná zvěř a nevím kudy kam. Je to vaše zásluha, tatíku Constable, neboť jste největší šibal mezi všemi. Prohlédl jsem vaši hru. Neznám všech těch pánů, které jste přivedl sem do této místnosti, ale vím, že jste spiklenci, kteří honili milióny, až je dostali. Jenomže prostředky mohly býti lepší. Začalo to, kde to začalo, ale neměli jste práva, nejmenšího práva, abyste začali zprofanováním obrazu té, která –

– Začali jsme obrázkem z Diderota, pane, řekl Knudsen.

– Povím vám ještě něco! zahučel vztekle Fernand.

– Nepovíte, ozval se jemně tatík Constable, – neboť Juana je mé dítě a jenom pro ni byl podniknut tento prapodivný hon na člověka, jak jste se vyjádřil.

– Juana vaše dcera? Můžete to dokázat? A kdo byla její matka?

– Zemřela.

– Nevěřím! Nevěřím! To jsou pohádky.

– Pohádkou zůstává jenom tradice naší rodiny, že dona Flaminia byla její prababičkou.

– U ďábla!

V ten okamžik vstupovala Juana do dveří. Byla bledá na smrt. Jak byla vznešená a spanilá! Žádná královna se jí nevyrovnala.

– Juano! vykřikl Fernand, – řekněte jim, aby mne přestali týrat! Nevědí, že vás miluji!

– Kdybyste mne miloval, nebyl byste mne sem pozval! ozvala se tiše.

– Proč jste tedy přišla?

– Přišla jsem říci svému otci, že...

A Juana se zapotácěla. Fernand ji zachytil do náručí...

– Juano! řekl najednou podivným hlasem, – neříkejte svému otci pranic, ale prchněme co nejrychleji od těchto lidí, chcete?

– Ach, vy chásko prohnáných šibalů, spustil Fernand vesele ve dveřích, ale okamžitě je přivřel. Ze schodiště bylo slyšet výbuch smíchu.

Diderotovci osaměli.

– Pánové, řekl tatík Constable a povstal, – můj praděd byl Angličanem. Mám zvyk se před počátkem velkých věcí aspoň trošičku pomodlit.

Všichni povstali.

– Pane, který jsi na nebesích, vzdychl tatík, – ty nás tady jistě všechny dobře vidíš a víš, co jsme zač. A my bychom rádi začali dělat něco opravdu pěkného. Když nám pomůžeš, tak abychom se dívali z tvého schodiště Svrchované Lásky na všechno dole, uděláme, třebaže jsme jedni z velikých ničemů na světě, jistě něco, co bude mít cenu. *Ale ano...!*

– Nenapravitelný drzoun! zabručel Oliver Deforest.

XII

– Pane, a tak to všechno dopadlo docela pěkně a ti diderotovci nakonec svou rybu chytili. Jestli vydělali, to už nevím – ale co je nám do toho? Ti dva jeli do Neapole a do Řecka a snad se jim v Neapoli vedlo obzvláště dobře, když si vzpomněli na svou prababičku donnu Flaminiu a na Wilkese. Ti diderotovci to neměli vůbec nijak promyšleno a velkolepé bylo na tom jenom to, že to opravdu dle

tatíka Constabla nakonec pověsili na hedvábnou nit' pouhých náhod a bylo po všem. Klaplo to, a teprve když něco klapne, bylo to geniálně uděláno.

- Ale ta Juana byla jistě zatraceně hezká holka?
- Je vidět, že pán je znalec.
- *Ale ano!*

**KRÁL DAVID MEZI PSY
A KOČKAMI**

*

Od nepaměti vyjížděli všichni králové do bitev a dobrodružství – na voze bitevním – faraoni – všichni perští a asyrští vládcové – Alexandr Makedonský. – I Žižka stával v bojích, když šlo do tuhého, na prvním voze – a svým palcátem srážel dolů pět křížáků najednou – jezdil na válečném voze Saul i později král David. –

Ale nikdo z nich nesahal ani po kotník Honzovi Svítílů a ševcovic Pepkovi, když vyjížděl ráno – s vozíčkem a dvěma psy – a se čtyřmi nušemi, plnými housek, rohlíků a bandorů – z Čáslavi přes Drobovice do Tupadel! – Tatínek Honzův byl pekař – na pomocníka neměl – a tak ráno hoča vzbudil – Honza si zašel pro kamaráda – okširovali psy – (Tygr a Feldman jim říkali) – a jelo se!

V létě byl to jeden z nejslavnějších výjezdů – neboť na všech stranách volalo slávu kohoutí vojsko – a po hřebenech Železných hor chodilo ohromné Slunce – a šplýchalo zlatem na celý kraj – který hučel jako probouzející se prales.

Pepek obyčejně za půl hodiny na voze válečném usnul – ale Honza bděl – bděl a viděl – viděl spousty ohromných ptáků v oblacích – viděl černé koně Noci pádit za obzor – viděl trpaslíky, jak utíkali po mezích – dolů do starých pískovcových děr – kam vojáci při cvičení házeli patrony – patrony, z nichž se dělaly píšťaly – a jež se neprodávaly nikomu. – 120 kusů bylo jich u Svítílů schováno za komínem – bohatství neuvěřitelné – munice, kterou se měla podrobit celá Amerika!

V zimě bylo té slávy daleko méně – vítr skučel nocí – a bylo citelně chladno – tenkrát se také musel otevřít v kapse nuž – neboť lupičů byla plná silnice – a sem tam ukázalo se ledacos, co už ani nebyl člověk – zamávalo to v povětří rukama – zanaříkalo a uteklo – ale vůz hrčel, psi začali štěkat – Honza hvízdal – a temné mocnosti prchaly, prchaly zděšeně...

Tak dobývali na voze válečném – Honza s Pepkem svůj svět. – Od rána od tří – do sedmi do osmi trvala každá výprava – která vysypávala po návratu kořist za starým fukarem na půdě: – nařezané rákosí z nepřátelských bařin – starou bednu ze silnice, válečnou pokladnu bez peněz – v zimě ztracenou klanici ze saní – jablka a hrušky na podzim, když řádil ve stromech víchr. – Hlídač Šťastný byl hodný člověk – neboť s jeho synkem Františkem – hoši si často u boudy popovídali – a František byla starého sadaře největší láska na světě. – Vzteklý pes mu pokousal hocha – hocha dali do nemocnice – a tam se utloukl. – „Tatínku!“ volával na otce – a otec mu nemohl pomoci! – Upekli ve špitále otrávený koláč – aby skončili chlapcova muka.

Tak to vyprávěl sám starý Šťastný – plakal a nařikal jak malé děcko: – Honzův vozík stál u opuštěné boudy – Pepek škytal, psi vyli – a Honza hledal na nebesích znamení pomsty.

* *

Tak vyjeli zase jednou na voze válečném – ale to už byla pořádná zima. – Starý Svítal nechtěl hocha pustit – ale Honza byl rytířská duše – věděl, že otec kašle – a tak mu potichu „vypálil rybník“. – Honem si s Pepkem naložili – a že prý mají v Tupadlích nějaké kšefty – Židovce prý povezou něco do města spravit – šestáky budou – snad by o ně nechtěl táta připravit syna?

A táta se usmál – pohladil mladého diplomata po hlavě – nastrkal Pepkovi plno teplých housek do kapes a za chvíli vyjížděl válečný vůz – na drobovickou silnici.

Bylo na ní už sněhu dost – ale dalo se po ní ještě jakž takž jet – jenomže chvílemi dobrým kamarádům psům se muselo zatlačit. – Feldman byl chudák stará, jenom štěkal – ale Rek rekovně táhl – a tak to šlo ze začátku ještě vesele kupředu. – Ovšem: krásy léta byly ty tam – mráz zalézal za nehty – a telegrafní dráty drnčely jako nikdy.

Hoši šťastně všechno vyřídili – a vraceli se domů – když tu najednou padla na ně bouře. – Mračna vyletěla nad obzor a skučela všemi dasy. – Zima, nejstrašlivější nepřítel – práskal bičem: Naráz padala sněhová hora k zemi – a drtila všechno, nač přišla. – Topoly ječely úzkostí – človíčka nebylo na silnici – a Honza vymyslel válečný plán:

Pojedeme do pískovcových skal – nějak se tam protlučeme – tam to přečkáme – a pak se pustíme cestou „pod kůlnama“ domů!

„Alou!“ říkalo se psům, když to šlo do tuhého. – Kdyby byly místo válečného vozu saně – snad by to bylo šlo líp – ale tak se muselo zatroleně tlačit a táhnout a tlačit.

Ej, ej, vichr srážel chlapce do kolen – kolem se zvedlo celé bílé peklo – a celý svět kolem se ztratil – jednou byl by vůz málem spadl do potoka – sníh zalepoval oči, bouře mátla všechnu rozvahu – a mráz ozobával tupým zobákem tváře i ruce – jako když kamenem bije.

Za několik chvilek – byli oba válečníci se silami v koncích – psi se k nim zděšeně tiskli – a Honza nadarmo mlátil je po tlamách – aby přece jenom nějak zabrali – pro Ježíšovy rány!

Válečný vůz se odplazil sotva dvacet metrů. – Spojenými silami se posunul zase o nějakých pět kroků – ale pak byl konec. – Honza s Pepkem volali o pomoc – ale nikdo se neozýval. – Mráz tloukl je po lebi a zvířata po nohách – psi najednou lehli a stočili se. – Pepek začal ječet.

Byla tam hromada štěrku – s hroznými kopanci psi se k ní ještě dobrodili – ale pak začal naříkat i Honza – sházeli nůše, přikryli se všichni čtyři – slzy jim u očí mrzly – na Židovčinu krabici s kloboukem padaly centy sněhu.

* * *

V tom čekání strašném se zezdálo Honzovi najednou – že se propadá. – Sníh malinko povolil – a dole klesly nohy do nějaké díry. –

A opět sníh povolil – a Honza s úzkostí roztáhl ruce. – Ale pak povolil sníh po třetí – a Honza zvolna šinul se někam na onen svět.

Sníh přestal se sypat – Honza se klouzal po nějaké ledové hrůze – a než se nadál, jel ještě a ještě hlouběji – a kolem něho se vinul nějaký slizký pás. – Ten pás chytil Honzu – a Honza letěl rovnýma nohama – někam do propasti. – Vykřikl zděšeně, když otevřel oči – viděl, mezi samými hady leží...

„Co tu chceš, človíčku?“ šklebí hubu z nich jeden. – „Kde ses tu vzal, sspratku?“ syčí druhý – „Nechte ho,“ povídá třetí a připlazil se – „neboj se, Honzo, nic ti neuděláme!“ – „Vyplňte rozkaz!“ povídá hlas v koutě – a když se Honza ohlédl, uviděl v koutě hada policajta – co dole neposlušné hady do šatlavy vodí.

Vzali hadi Honzu mezi sebe – před samého krále ho přivedli – a král jenom přikývl hlavou.

Jako když člověk na nádraží přijede se psy – a pan kasír jenom zívne a řekne: – „Jó – to sou kvasnice, pět beden – dobrá!“

A už byl Honza někde na kraji ze skal – a díval se do světa – jakého snad ani v Africe není. – Had policajt hvízdal – něco zašustělo vzduchem – a Honza viděl pod sebou – širošířé louky, širošířé háje – širošířé vody, širošířé lesy – na každé větvi viselo hnízdo – a pod každou vrbou leželo hnízdo – ve všech hnízdech bylo plno skvrnitých vajec – a v povětrí, na vodě, na zemi bylo ptáků – k nespočtení. – Všichni křičeli, hvízdali, volali – štěbetali, řehtali, křápali, kdákali, hihňali se – a jenom ten, který nesl Honzu – mlčel.

Sletěl pták s Honzou na velikou větev prastarého stromu – kde viselo hnízdo jako chalupa – pošouchl Honzu jediným brkem levého křídla – a Honza upadl přes práh – přímo před trůn krále všech ptáků.

„I pěkně tě vítám, Honzo!“ povídal král. – „A copak tys tam jednou u vás – koroptve a bažanty se psy honil? Po velkých pánech jsi se opičil? Však by ti byli tenkrátě psi málem utekli, což? – Odpřáhl on si vám, hlupáček – však časně ráno to bylo – psy u vozíka – a do jetele za zvěří si je pustil!“

Tisíc papoušků se začalo chechtat – ale Honza se nedal. „Však, pane králi,“ povídá, „však jak jsem letěl – jedinou koroptev, jediného bažanta jsem neviděl. – Jak to přijde?“

„Jak to přijde, tak to přijde,“ odvětil král. – „Strkáš nos, do čeho ti nic není.“ – A zase jen přikývl hlavou: „Jó – to sou kvasnice...“

Vzal zase veliký pták Honzu do pařátů – vysoko vzletěl s ním pod nebesa – letěl Honza a teď teprv viděl – jak je tam dole každý pták větší – větší a kropenatější. – „Hurrá!“ zakřičel Honza. – „Hurrá!“ volali ptáci.

* * * *

A najednou Honza spadl – a spadl do zelené trávy. – Dostal pořádnou ránu do zad – ale ani nezavzdychal – neboť to, co nad sebou užířel, to neviděl, neviděl nikdy!

Uviděl nad sebou ohromného zajíce – největšího ušatce s předlouhými slechy – s očima jako mlýnská kola – který se usmíval!

Nastavil ohromný zajíc záda – Honza si vyskočil na ně. – A už metli úprkem mezi velkými hlávkami zelí – mezi loukami samého mlíčí – a mezi ohromnými jetelisky – k paláci z trav a uválené zlatožluté slámy. – Nad lánem vojtěšky strměla tato veselá, pocuchaná stavba – v níž ovšem zase byl zaječí král. – Přivítal pěkně Honzu – něco mezi pysky zamlel – a tři zaječí kurýři vzali chlapce mezi sebe. – Házeli si ho ze zad na záda – a nesli ho daleko, daleko do světa.

Konečně dojeli k mléčné řece – a tam začínalo království koček. – Veliká červená kočka přejala Honzu – podepsala receptis – a už ujížděli. – Byla tam hromada roští a stromů – všade plno podivných beden – sem tam veliké kornouty – v nichž si kořata vesele hrála. – Z bedny do bedny šla čtyřikráte zatočená prkna – po nichž se kocouři vozili – v každé bedně bylo šestnáct děr – aby kočky mohly denně jinou na vandr.

A zase přijel Honza ke kočičímu králi – zrovna když hledal starou řehtačku pod kobercem. – Z ostatních koček se nesměla pohnout ani jedna – a jenom pan král se válel po zemi – a zuřivě vyhmatával prackami ztracenou věc – až koberec po sále lítal.

„Ja, Honzo!“ povídá a odfrkl si – „co tu děláš? Čtyři minuty už jsi zmeškal – psi už čekají na tě!“

* * * * *

A Honza do psího království přijel. – Dva psi ho čekali – a byli hrozně na někoho podobní. – Království, to byla pláň, samé pláně – plno úvalů mezi nimi. – Psi zase byli tak velicí, bujaří, silní – u jezer skákala štěňata – a nosila na břeh hole – které samy lítaly do vody. – Veliké pomerančové míče valily se po zemi – a všichni psi je zuřivě honili.

Přivedli psi Honzu před krále. – Byl to veliký, šedivý pes – a ten měl na nose brýle – za těmi brýlemi nejkrásnější moudré oči na světě.

„Nuž pěkně tě vítám, synku,“ – povídá král. – „Sem pojď a tady se posad!“ – Usedl Honza na kupu sena. Viděl kolem sebe samý psí čumák – zdálo se mu, že ho jeden pes olizuje – zakroutil v rozkoši krkem, na pana krále upřel oči.

„Zavolali jsme si tě,“ povídá král – „abychom ti ukázali, co neviděl nikdo. – Neboť my víme, že psy máš rád – my taky víme, kolikrátě jsi se s nimi o chleba dělil – a my víme, že i když jsi je někdy kopl – žes to neudělal schválně – a za to tedy – něco ti ukážeme a něco ti povíme.“

Ptal jsi se ptáků, proč koroptve jsi neviděl. – Ty koroptve tam byly – i bažanti s nimi – ale daleko na okraji světa – a krásnější, než si myslíš. – Všechno, co nahoře trpělo – žije tu dole novým životem. – A zmučená, zrazená zvířata – lidmi i osudem – vstáva-

jí tu krásnější a vznešenější než sám člověk. – Všichni lidé, kteří nám ubližovali – vracejí se v podobě zvířat, jimž ublížili – nahoru k vám. – Kdo ubližoval, nakonec hyne – hyne jako nicka, která se rozplývá v pranic – a to je peklo.“

„Ale, pane králi,“ povídá Honza – „proč se pode mnou zem chvěje?“

„To je království krav, Honzo – to víš přece, že těch člověk pobije nejvíc!“

„A lidé – kde jsou?“

„Ukázali bychom ti je, ale nemáme – k tomu práva. – Ti, kteří opravdu, opravdu trpěli – dostanou se sem dolů – ale není jich zrovna, milý hochu, tolik – neboť většina lidí žije nehrdinsky – a když je do země zahrabou – je opravdu konec. – Ale to neříkej nikomu – však pro to jsme tě ani sem nevolali!“

Chtěli jsme ti ukázat něco – o čem už mohl bys vyprávět – vrátíš-li se včas. – Dobře se dívej!“

Zatleskal král do rukou – psi v uctivý kruh se sestavili – zatleskal král po druhé – psi čumáky doleva natáhli – a když král po třetí zatleskal – nějaká opona spadla.

Bylo vidět velikou, širokou postel – na posteli někdo ležel. – Tři psi na stoličkách seděli podle něho. – Byl to chlapec – a vesele ze spaní dýchal – tak jako by před chvílí byl odněkud přiletěl – udýchaný a rozvyskaný – tváře mu hořely jako růže – a bílé zuby se mezi rty vesele smály. – Ale můj bože, vždyť to byl – vždyť to byl, vždyť to byl – Šťastných František! – František, co snědl otrávený koláč – František, pro něhož plakala bouda – František, který byl tatínkova jediná láska!

„Smím ho snad vzbudit?“ povídá Honza. – „Je ulítán, musí se vyspat,“ zasmál se král.

„Zdá se, že všichni ho máte tu rádi!“ – „Ej, cožpak nevidíš, že tu je králem?“

Opravdu! František měl zlatou obroučku kolem hlavy! – A na ruce blýskal mu veliký prsten! – Pane bože, František Šťastných –

byl psím králem! – To jistě za to – že ho pokousal vzteklý pes. – Psi odčiňovali tak svůj hřích – stáli nepohnutě jako svíčka – a jenom jednomu štěněti – ocásek dvakrát se pohnul.

Zůstal Honza mezi psy a dobře se u nich poměl. – Probudil se František, proběhli se spolu – jenomže František nevěděl pranic – proč je tu dole – a že jeho tatínek – hlídal aleje u Tupadel.

Večeře byla ze samých medových koláčů – krávy poslaly ohromný krajáč smetany – ptáci nejvzácnější vejce. – Jedl Honza a pil – a pochopil – že pes, který na tento ráj vzpomene si – tam nahoře, kde je trápen hladem a žízní – musí se vzteknout.

A Honza viděl řady smutných psů – jak kolem dědin se toulají v noci – a nikdo si na ně nevzpomene – že taky by se rádi nažrali – a Honza viděl kočky, které zdivočí – poněvadž se o ně nestará nikdo. – Zaplakal Honza, položil medový koláč – sousto z úst vyplivl na zem!

Vysoko vyletěl. – Viděl teď celý svět dole – viděl ráj neznámých zvířat – která už na světě vyhynula...

* * * * *

Dlouho to trvalo, nežli je našli. Kdopak by byl je pod kůlnami hledal – ve skalách!

Psi brzo se vzpamatovali – zato Peppek půl roku kašlal – než se mu spravily plíce. – Honza se nachladil mezi hady – uřízli mu pravou nohu.

Všichni ho litovali – ale on jenom pro sebe smál se – neboť věděl, že tomuhle životu jenom tak konec není – a že kdo trpí, odměny dojde. – Začal berličkami po síních klapat – nebylo udatnějšího hochy. – Za týden běhat se naučil – a za deset dní už po schodech hopsal.

A pak přišel pan Šťastný – zase si spolu povykládali. – Na Františka si vzpomněli, na alej, boudu – ale Honza nějak se styděl a styděl – za to, co pod zemí slyšel a viděl – a neřekl pranic –!

Jenom jednou ze spaní strašlivě vykřik – země snů propadala se v niveč: – „Táto, kde je Židovčin klobouk?“

Ale tak to dopadá se všemi námi – o divných věcech sníme, ledačos i z nich zvíme – a pak to zase ve snění – a ve bdění poztrácíme...

Jiří Mahen
Husa na provázku
Šest filmových libret

Ilustrace na obálce lineartestpilot/Shutterstock.com
Redakce Markéta Teuchnerová

Vydala Městská knihovna v Praze
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 2. elektronické vydání
Verze 1.0 z 25. 2. 2022

ISBN 978-80-274-2094-0 (epub)
ISBN 978-80-274-2095-7 (pdf)
ISBN 978-80-274-2096-4 (prc)